

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE 91

SVIBANJ
1999
5

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Svibanj 1999
May 1999

Broj 5
Number 5

Godište 91
Volume 91

*Slika na naslovnici
Oštrc Anke Krizmanić
(ulje na platnu, 1926)*

SADRŽAJ

Slavimo 125. obljetnicu	129
Prof. dr. Vladimir Blašković: Kako je osnovano "Hrvatsko planinsko društvo"	131
Dr. Željko Poljak: Svi naši predsjednici	141
Ing. Mirko Kos: 100 godina Sljemenske piramide	145
Dr. Željko Poljak: Hrv. planin. društva 1874-1999	147
Dr. Željko Poljak: Kronološka tablica hrv. planinarstva	153
Drago Trošelj: Hrv. planin. u sadašnjosti i budućnosti	156

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks
01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i
automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Pretplata za 1999. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi pretplatnici koji još nemaju pretplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

SLAVIMO 125. OBLJETNICU

Prije 125 godina osnovano je "Hrvatsko planinsko društvo" i tako je započela era organiziranoga hrvatskog planinarstva.

Hrvatski planinari ove godine svečano slave svoju 125. obljetnicu ponosni što je naše planinarstvo odigralo značajnu ulogu u hrvatskoj kulturi, znanosti i povijesti. Evo nekoliko podataka iz njegove bogate povijesti koji to mogu posvjedočiti!

- Hrvati su deveti narod na svijetu koji je osnovao planinarsko društvo, čime smo dobili istaknuto mjesto u povijesti svjetskog planinarstva. HPD je osnovano iste godine kada i prvo planinarsko društvo u Francuskoj, današnjoj alpinističkoj velesili.

- Međunarodni planinarski savez (UIAA) izrazio je hrvatskim planinarima prilikom proslave naše stoljetnice priznanje na taj način da je 1974. godine održao svoju godišnju generalnu skupštinu u Hrvatskoj (Delnice 1974), o čemu su izvijestili svi najugledniji alpinistički časopisi na svijetu.

- Između dva svjetska rata HPD je osnovalo mrežu podružnica, među njima desetak u BiH, čime je njegovalo hrvatstvo na čitavome hrvatskom etničkom području.

- Naš časopis "Hrvatski planinar", koji je lani proslavio stoljetnicu izlaženja (1898), jedan je od najstarijih hrvatskih časopisa i jedan od najstarijih planinarskih časopisa na svijetu. Jedinstven je i po tome što i danas izlazi pod tradicionalnim prošlostoljetnim naslovom.

- Između dva svjetska rata HPD je bio vodeća snaga u umjetničkoj fotografiji. Organizirao je velike izložbe, npr. u Umjetničkom paviljonu i na Zagrebačkom velesajmu, te objavljivao "Fotografski vjesnik".

- HPD-ove podružnice, a poslije samostalna planinarska društva udružena u Hrvatski planinarski savez, sagradila su ili uredila više od stotinu planinarskih kuća u planinama Hrvatske, Bosne i Hercegovine.

- Planinarska organizacija bila je preteča hrvatskog turizma, a i danas dobrovoljnim radom svojih članova utire turizmu nove pravce uređivanjem planinskih staza i kuća.

- HPD i HPS bili su protagonisti zaštite prirode u vrijeme dok je taj pojam u nas i u svijetu bio još u povojima. Komisija za zaštitu prirode Hrvatskog planinarskog saveza i isto takve komisije u planinarskim društvima imaju značajnu ulogu na polju zaštite prirode. Planinari su zaslužni za osnivanje naših prvih nacionalnih parkova, a i danas su budni čuvari prirode.

- Uspješni ekspedicijski pothvati hrvatskih alpinista u svim svjetskim velegorjima afirmirali su naš narod u svjetskim razmjerima. Na svim kontinentima, počevši od Europe do Antarktike, naši su alpinisti snagom mišića i uma trasirali nove smjerove.

- Planinari speleolozi u našoj su zemlji na čelu speleoloških znanstvenih istraživanja. U Hrvatskoj su otkrili i istražili neke od najdubljih jama na svijetu (Lukina jama i Slovačka jama na Velebitu) i jedini trajno objavljuju speleološki časopis.

- Planinarska organizacija u Hrvatskoj prihvatila je pod svoje okrilje orijentacijski sport, koji je drugdje u svijetu samostalno organiziran, te organizira njegova prvenstva i ligu, brine se i za sudjelovanje naših orijentacista na međunarodnim i svjetskim prvenstvima.

- Planinarska organizacija razvija u Hrvatskoj novu sportsku granu, penjački sport, te organizira sportsko-penjačka natjecanja i državno prvenstvo.

- Gorska služba spašavanja HPS nezamjenjiva je dobrovoljna stručna služba od javnog značenja, koja okuplja vrhunski školovane članove. Djeluje u najtežim planinskim područjima, na stijenama i u dubini kraških špilja i jama, gdje su sve druge službe bespomoćne.

- Planinarska organizacija daje golem doprinos zdravlju našega naroda navikavajući i staro i mlado na najzdraviji način rekreacije.

- Golema je uloga planinarske organizacije u promicanju istinskog domoljublja koje se osniva na sustavnom upoznavanju naše zemlje priređivanjem izleta i pohoda.

- U Domovinskom ratu planinari su bili otpočetka u prvim redovima, i pojedinačno i organizirano. Osnovali su Planinsku satniju "Velebit" koja je na hrptu Velebita sprečavala prodor četnika iz okupiranog dijela Hrvatske i "Gorski zdru" koji je školovao hrvatske časnike za ratovanje u planini.

- Planinari su bili prvi koji su nakon osamostaljenja Hrvatske primljeni u članstvo jednoga međunarodnog sportskog saveza (UIAA), a naš je član bio prvi Hrvat koji je stupio na čelo jedne međunarodne sportske organizacije - predsjednik HPS-a Ivica Piljić izabran je za predsjednika Međunarodnog sportsko-penjačkog komiteta.

- Hrvatsko planinsko društvo posadilo je prije 125 godina plodno sjeme, tako da je danas u Hrvatskoj 160 planinarskih društava s oko 20.000 članova.

Zaključimo! Hrvatski planinari već 125 godina njeguju društvenost, domoljublje, ekološku svijest, poznavanje domovine, čovjekoljublje i stalno doprinose znanstvenom, obrambenom i zdravstvenom potencijalu hrvatskog naroda. Tim će smjerom i dalje nastaviti.

PRVIH DESET PLANINARSKIH DRUŠTAVA U HRVATSKOJ

1. Hrvatsko planinsko društvo, osn. u Zagrebu 15.10.1874.
2. Società Alpina del' Istria, u Pazinu 25.11.1876.
3. Club Alpino Fiumano, na Rijeci, 12.1.1885.
4. Primorsko planinsko društvo, na Sušaku 1888.
5. Planinarsko društvo "Bršljan", u Osijeku 4.9.1896.
6. Planinarsko turističko društvo "Liburnia", u Zadru 24.9.1899.
7. Planinarsko turističko društvo "Mosor", u Gornjem Sitnom kod Splita 3.9.1908.
8. Società Escursionisti Istriani "Monte Maggiore", u Pazinu 17.1.1909.
9. Società Alpina "Carsia", na Rijeci 1910.
10. Varaždinsko planinarsko društvo, u Varaždinu 10.11.1919.

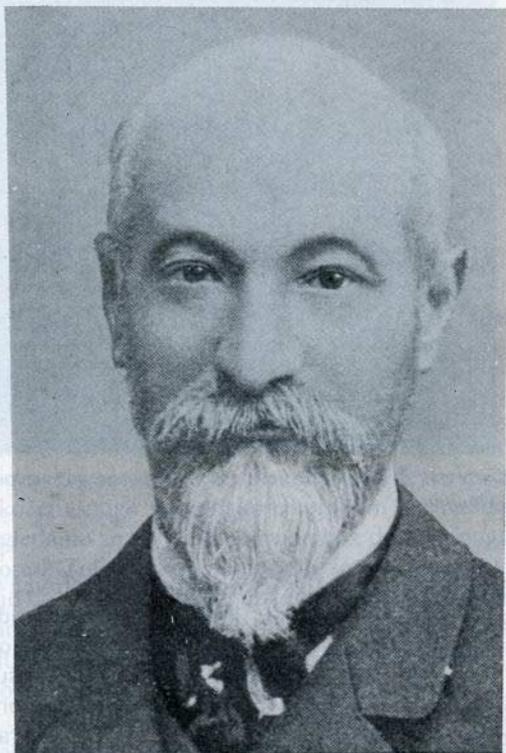
KAKO JE OSNOVANO "HRVATSKO PLANINSKO DRUŽTVO"

VLADIMIR BLAŠKOVIĆ

Koliko se god pričinja da je osnivanje planinarskog društva u godini 1874. logička posljedica mnoštva koincidentnih zbivanja hrvatskog društvenog života u sedamdesetim godinama prošloga stoljeća, premda je dotadašnje individualno planinarenje i povremeno zalijetanje planinarskih entuzijasta u tada još veoma slabo ili nikako poznate predjele hrvatskih planina dalo već neke vidne rezultate, napose u području prirodnih znanosti, ipak je trebao nadoći poseban i neposredan poticaj, da napokon bude ostvaren formalni osnutak prvoga hrvatskog planinarskog društva. Zbilo se to u Ogulinu. Jednoga proljetnoga dana godine 1874. sjede zajedno, čas-kaju i vjerojatno se dosaduju negdje u hladu nekadašnjeg štapskog središta ogulinske pukovnije i tadašnjeg sjedišta novog ogulinsko-slunjskog okružja dva prisna prijatelja i dobra pravnička druga: **Bude Budisavljević** i **Vladimir Mažuranić**. Monotoniju njihove provincijalne sijeste doskora narušava pojava i dolazak nekakva neobičnog i pomalo čudnovatog stranca. Bio je to znameniti austrijski alpinist, porijeklom Štajerac i rođeni Bečanin, profesor matematike sveučilišta u Grazu **dr. Johannes Frischauf**, izvrstan poznavalac slovenskih i hrvatskih planina, inicijator osnutka Hrvatskog planinarskog društva (HPD-a).

Frischaufov dolazak u Ogulin i njegov susret s Budom Budisavljevićem bio je uistinu presudan u povijesti hrvatskoga planinarstva. O tom susretu bilo je već mnogo pisano u hrvatskoj planinarskoj književnosti, a osobito ga je zanimljivo prikazao i dostojno svom književnom peru opisao sam Budisavljević u "Hrvatskom planinaru" godine 1898. I taj prikaz mnogo je puta već prepričavan i prepisivan; ulomke ćemo iznijeti i ovdje.

Godine 1866. primi Frischauf mjesto profesora matematike na sveučilištu u Gracu, pa se tu stalno nastanio sve do 1906. godine, kada ga austrijske vlasti prisilno umiroviše. Godine 1882. bio je dekan gradačkog filozofskog fakul-

Prof. dr. Johannes Frischauf, inicijator osnivanja HPD-a

teta... Opsežne veze i poznanstva sklopio je prof. Frischauf u Sloveniji i Hrvatskoj, vodio korespondenciju i sudjelovao lično i aktivno u svim sporovima, svim radnim planovima, akcijama, društvenom životu, radu i svečanim zgodama. Svuda se isticao kao velik prijatelj slavenskih interesa, ostajući u tome dosljedan do kraja svoga života."

Takve su, dakle, osobne značajke, takva je "lična karta" iskrenog i osobitog prijatelja naših naroda profesora Frischaufa.

Dužnost je i red upoznati se s osobnim oznakama i ostale dvojice njihovih sugovornika u Ogulinu travanjškoga dana godine 1874. Prvi i u ovoj prilici ponajvažniji Frischaufov sugovornik bio je mladi upravni činovnik **Budislav**

Književnik Bude Budisavljević, sudionik povijesnog sastanka u Ogulinu

(Bude) Budisavljević, usprkos mladosti već tada uvaženi književnik, koji je za svoga studijskog boravka u Beču, godine 1863, objavio u "Pozoru" zapažen članak "o krvavoj košulji hrvatskoj, o Krajini našoj". Školujući se prije toga u Senju i Rijeci bio je čak i miljenik Frana Kurelca. Premda je kasnije u životu bio na veoma istaknutim i odgovornim upravnim dužnostima, bio je veliki župan u Bjelovaru, Gospiću i Zagrebu, nikad nije prestajao književno stvarati. Napisao je mnogo pripovijedaka opisujući život i tegobe naših krajišnika. "Simpatija, koja često prelazi u dirljivost s rijetkom primjesom humora, usto čist, iako mjestimično odviše na narodsku kićen jezik, glavne su značajke tih umjetnički neproductibilnih pripovijedaka, bolje reći slika iz narodnog života", mjerodavno je o njemu pisao književni povjesničar Mihovil Kombo. U planinarskoj povijesti ovjekovječen je Bude Budisavljević kao neposredni naš domaći narodni inicijator osnutka Hrvatskog planinarskog društva.

Planinarski veoma značajnom susretu i razgovoru profesora Frischaufa i Budisavljevića

prisustvovao je i, recimo, kumovao Budin prijatelj, također mladi pravnik **Vladimir Mažuranić**, sin "bana pučanina" Ivana Mažuranića. Nakon dovršenih studija pravnih nauka u Beču i Zagrebu, gdje je i diplomirao na Pravoslavnoj akademiji godine 1866, Mažuranić je u godinama 1873-75. bio državni odvjetnik u Ogulinu. Tu ga je književni stvaralački i znanstveni pravni afinitet naročito sprijateljio s Budisavljevićem. Godine 1878. iskusni pravnik Mažuranić bio je dodijeljen kao civilni povjerenik (komesar) zapovjedniku austrijskih okupacionih snaga u Bosni i Hercegovini, znamenitom generalu Filipoviću, a kasnije se posvetio strogo znanstvenom radu te mu je JAZU objavila akribijski obrađivane "Prinose za hrvatski pravno-povijesni rječnik" (750 stranica; Zagreb, 1908-22). Dugogodišnji član JAZU bio je i njen predsjednik (1918-1921), a za počasnog su ga člana izabrale Akademije nauka Češke i Poljske te Učeno društvo u Lavovu.

Takav se, dakle ugledni trolist našao jednoga travanjškoga dana u Ogulinu. Tri čovjeka, lički Srbin Budisavljević, karlovački Hrvat Mažuranić i štajerski Austrijanac Frischauf, i eto namah i eminentne znanstveno-književničke internacionale s posebno sjajnom caklovinom izrazite planinarske komponente. Frischaufa je prvenstveno mamio Klek, a Budisavljević i Mažuranić bijahu djeca hrvatskoga krša. I - suradnička planinarska i prijateljska sprega nametnula se nekako sama od sebe. Prepustimo sada riječ Budisavljeviću!

"Sjedimo za podnevom u zahlađu oblastne, sad županijske zgrade, što o čem se spominjajući Mažuranić i ja, još mladi ljudi oba. Kad odnekle preko trga uperio ravno ka nama stran čovjek srednjega rasta a "jarčije" brade pa i inače nastranite vanjštine. Odjeven je reć bi - na bolju, ako i ne posve na gospodsku, ma nekuda čudoliko. Na glavi mu smeđ putni škrljak na obod, a na tielu mu dug kišni haljinac poput vrece do koljena spuštene, oko gola vrata i više kukova na široko prorezane, na nogama poput opanaka tamno-žuta obuća.

Pride smireno k meni i ponizno skide škrljak, a s glave mu zievnu kao da bi na vidnu nebu pun mjesec. "Pa ti se pokloni, da se smrviš na srcu, er znaš, da toga dostojan nisi" - onaj tren gleda-

jući sniženi mu poklon, glavom mi munu više od obiesti, Kurelčeve rieči. I upilim otmjenom tobože zbiljom oči u ponešto plaho i stidljivo, al pitomo i uvoljno došljakovo zrieće. Ovaj požubori ili smrsi nešto poput imena, maši se rukom u njedra i dohvati te mi pruži pismo, i dovrgne uz neku smetnju njemačkim jezikom: od gospodina brata vašega s Rieke. - Nuto, i taj li je moga ludog srca, pa mi na vrat šalje... - promislim i omjerim putnikovu preponiznost mrvučak sumorno, možda i sumnjičavo, a njemu još uvijek s glave mjesec zja il volite - sja.

Kad prelelih okom prve redke, još brže prolelim ostale, i trgnem se naglo, i pruživ se u vis sav savcit, i poklonim se pokloniku duboko, ponudim mu na pozdrav ruku najučtivije, i okrenem se nehatnomu, a s nagle promjene nešto začuđenomu Vladimiru zbunjeno, pa mu progugolim njemački: "Herr Universitäts Professor, Dr. Johannes Frischauf aus Graz", a moj se skromni, dobroćudni, poštenu Štajerac na obe strane opet pokloni, da se ovog puta, Bože prosti va istinu - smrviš na srcu er znaš da toga dostojan niesi. I domala nestane mjeseca s njegova nebišta, a ja u dušak pripovjedim od rane mladosti desnomu prijatelju, kako je učena ova glavica, ne samo na glasu matematičar - čije se učevne knjige rabe i na riečkoj pomorskoj akademiji, (kod koje je brat moj Stanko tada službovao), već da je i čuven turista pa došao, da poište, gdje li se Kleku na tjemenu gromovi legu.

Sad je da što mene zapalo, da odam dužnu poštu ljudini, što no pod častnu onu čelu zgrnuo toliko znanja, toliko umlja i da se na usluzi nađem dobro došlu planinaru.

Lasno ti je, brajane, dočekati gosta najodličnijega i ugoditi mu susretanjem najodličnijim, kad uza se imaš Ivanova Vladimira, za koga se na daleko zna, da su u svakom biranom krugu začinom i osladom biser-niti tankoumna mu domjenka uz osobnu prijazan i ljubeznavost tkanu na gospodskoj tari dubrovačke vlastele i slave...

Za sutra dan u cik zore naručim putniku zgodna i uzdana vodca na vještičje gumno starca Kleka, a oko pete za podnevom dočekam smjela hodca na ogulinskome trgu. Ono jučer zamišljeno, kao da bi u same logaritme ugužvano lice, danas se preodjelo veselim vedrivom, a zborna mu usta zbornu zborahu o divnu pogledu s gorskoga tjemena tjemenjaku Kleku. Ponudim ga,

Akademik prof. dr. Gjurjo Pilar, organizator osnivačkog sastanka HPD-a

da se pode pookriepiti, podmoriti; ali moj gost umiljatom zbiljom odpovidje, da je nešto založio sred gore, a sad da bi volio pružiti mrvučak ukočene noge pojednakim korakom u ravnici... Sgledamo se - i podemo onda bez daljega pogovora k Zuli - kako ondje vodu zovu - pa se poslije otisnemo k Otoku, ubavom selcu prema Oštariji. I tek pod mrak vratimo se kući, a putem se siti narazgovarali, ponajviše o kulturnoj zadaći i domašaju sviestna rada planinarskih udruga...

A sad... da na kratko dopričam, što je dalje i kako je bilo... Dne 2. junija 1874. posla mi sveučilišni profesor Dr. Johannes Frischauf iz Graeca ovo pisamce:

"Veleštovani gospodine!

Slobodan sam priposlati Vam kratak oris hoda moga na Klek. I visinu sam, držim, opredielio prilično pouzdano; jer mi je uz dobar instrumenat, dobro poslužilo i vrieme. Raspoložite s ovim sastavkom po volji i smatrajte ga kao spomenik iskrena prijatelja prirode, koji je rad, da pronese u šire krugove dobra svojstva vriedne, prem sad još malo poznate peče vaših gorštaka. Uz odlično itd..."

Za tim stiže od njegove ruke drugi list, pisan dana 6. julija 1874, koji glasi: "... Slobodan sam priposlati Vam izvještaj o posljednjoj mjesečnoj skupštini štajerskoga planinskoga društva. Ujedno se usuđujem zapitati najuljudnije: da li će ljetos koje društvanke poći iz Ogulina na Plje-

Akademik dr. Josip Schlosser, prvi HPD-ov predsjednik

šivicu ili na Plitvička jezera? Bude li mi voljkako moguće, pridružio bih se, da upoznam i te krajeve Hrvatske...

Kako je sa hrvatskim alpskim društvom? Mi u Gracu živo želimo, da ožive što prije. Sada već ponovice rade ugarsko, galičko, pače i francesko društvo; a njemačko, austrijsko, švicarsko i talijansko, postoje već odavno. Sva se ova društva dobro paze i domienjaju zamjenito; a baš ovakova su društva te kako podobna, da zblize strane elemente. Uz najsrdačniji..."

Pobuđen dolazkom i nagovorom profesora-planinara, pisao sam namah obširno u Zagreb, a na ruke umnoga i poput mrava radinoga rodoljuba, profesora Dr. Gjura Pilara, koga nam je nemila smrt toli rano pokosila na žalost rodu, na štetu knjizi. Poslah mu poslije i pravila štajerskoga planinarskoga društva i druge društvene publikacije, a kako se slučajno razminusmo pri zamiernoj slavi svečanoga otvorenja našega sveučilišta, to nam bješe napismice dopresti razgovor i dogovor o osnutku hrvatskoga planinarskoga društva".

Pilarov odgovor Budisavljeviću bio je, dašto, pozitivan.

Takav je dakle, bio dohod i tako su udarani

temelji pioniru planinarstva na jugoistoku Europe u godini 1874. Tu su počeci i temelji našem u mnogo čemu slavnom HPD-u u Zagrebu. Ponajvažnija iskra koja se ubrzo rasplamsala u pravu društvenu baklju, vrcnula je i zapalila se u Ogulinu. Bio je to dolazak profesora Frischaufa i njegov pobuđujući razgovor ovoga travanjskog popodneva s čestitim mladim i dobronamjernim Budom Budisavljevićem.

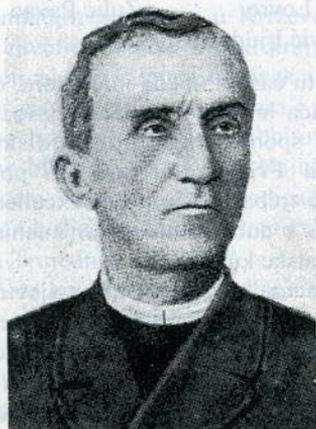
Prošlostoljetna hrvatska politička stvarnost svakom je našem iole obrazovanim čovjeku dovoljno znana.

U takvim je uvjetima tanašni sloj istinskih intelektualaca i nesebičnih hrvatskih rodoljuba, narodnjaka, uporno radio znanstveno i književno, nastojeći obogatiti hrvatsku kulturnu baštinu djelima trajne ili barem trajnije vrijednosti. U krug takvih vrijednih narodnih ljudi i marljivih kulturnih radnika spadaju i hrvatski planinari. Svjedočanstava o tome naći je i u prvoj historio-grafskoj i stručnoj planinarskoj publikaciji objavljenoj u Zagrebu 1884. prigodom desete obljetnice postojanja HPD-a. To je "Spomenica Hrvatskog planinskog društva", u kojoj osobito vrijedan višegodišnji tajnik tog društva, **Levin Schlosser-Klekovski** pod naslovom "Ljetopis društva 1874-1884", u uvodnim rečenicama i odsječcima, ovako prikazuje prethodne elemente, inicijatore, osnivače i osnivački sastanak HPD-a:

"U zemljah domovini našoj susjednih nastao je nov život. Rtovi i grebeni smatrani dugo nepristupnima postaje redovitimi posjetilišti poduzetnih i krepkih muzevah tražećih u prirodi naslade.

Naravnim postupkom pređe nova ta struja i na naše zemljište a preneseo ju turiste susjedne Štajerske, prije svega pako g. dr. J. Frischauf, profesor matematike na sveučilištu u Gracu, izticajući svagdje divote naših kraških visočina.

Njegovi spisi, a još više njegova obodravajuća rieč, potaknu pojedine prijatelje narodnjega napredka, a imenito g. **B. Budisavljevića** te je on počeo brižno oko toga nastojati da Hrv. planinsko društvo u život stupi. **Dne 15. listopada 1874. sakupe se prvi put na poziv g. dr. Pilara sliedeća gg: Bude Budisavljević, Spiro Brusina, Gjuro Crnadak, dr. Uroš Čučković, Vaso Dizdar, Ilija Guteša, Josip Janda, dr. Petar Matković, dr. J. Kr.**

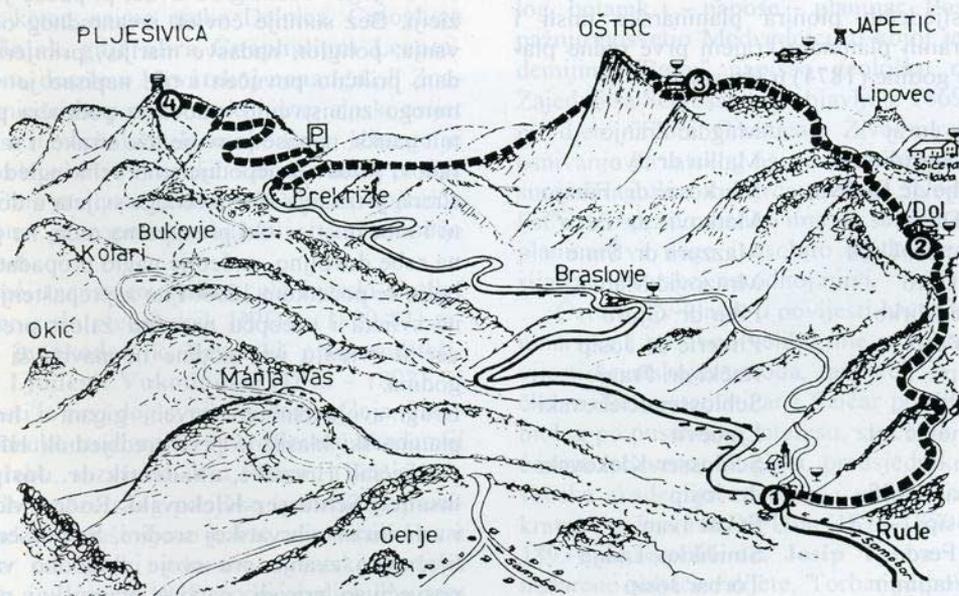
Akademik dr. Josip Torbar, dva puta na čelu HPD-a kao predsjednik

Schlosser, Josip Torbar, Ljudevit Vukotinić i Pavao Žulić, da se dogovore glede osnutka planinskoga društva. Gospodi dr. Gjuri Pilaru, Josipu Torbaru i Lj. Vukotiniću bude povjerena izradba društvenih pravilah a ujedno naloženo, da ista vis. kr. zem. vladi potvrde radi podnesu, te čim usljedi odobrenje pravilah, da sazovu članove, koje će

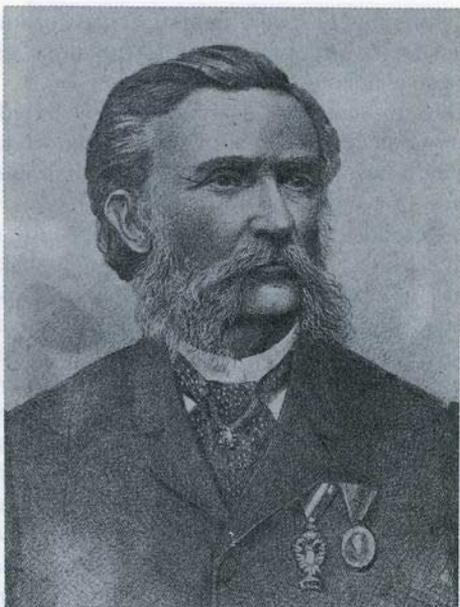
ostala prisutna gospoda sakupiti, u glavnu skupštinu." Treba pripomenuti: od 13. prisutnih šestorica su akademici.

Ovo je temeljna dokumentacija i svjedočanstvo o počecima organiziranoga planinarskoga rada u našoj domovini. Dakle, **15. listopada 1874.**

Ima vjerodostojnih indicija, koje upućuju na zaključak, da je planinarski rad u Hrvatskoj živnuo već nakon prvog osnivačkog sastanka, održanog u listopadu 1874. Inicijatori i osnivači HPD-a nisu jaganjački krotko, ponizno i besplodno čekali dok društvena pravila budu izrađena, prihvaćena, otposlana na potvrdu i napokon odobrena, pa da se uzmogne planinarski društveno raditi i aktivizirati. Budući da su osnivači HPD-a bili veoma ugledni znanstveni, kulturni, sveopće uvažavani i poštovani javni radnici, nije bilo posebnih razloga da se odmah ujesen ne otpočne društvenim planinarskim radom. Tako su, pored ostaloga, na posebno držanom sastanku u prosincu iste godine, kojega nije pogrešno nazvati osnivačkom skupštinom (za razliku od osnivačkog susreta i sastanka u listopadu), prihvaćena pravila što su ih izradili Pilar, Torbar i Vukotinić. Pravila su zatim otposlana nadležnoj upravnoj vlasti na potvrdu.

Put kojim je vodila prva službena "laznja" HPD-a 18. svibnja 1875.

Akademik i ilirac Ljudevit Vukotinović, treći HPD-ov predsjednik

Dok je na prvome sastanku bilo trinaest sudionika, stvarnih osnivača planinarskoga društva, krajem 1874. bilo je već tridesetpet članova ovog društva. U djelomično sačuvanome jednom starom popisu članova HPD-a i u raznim vrelima i arhivskim bilješkama nalazimo imena sljedećih pionira planinarske misli i organiziranih planinara krajem prve radne planinarske godine (1874) u Hrvatskoj:

Bauer dr. Juraj
 Brusina Spiridion
 Budisavljević Bude
 Crndak Đuro
 Čučković dr. Uroš
 Deželić Đuro
 Divković Mirko
 Dizdar Vaso
 Fon Josip
 Guteša Ilija
 Gvozdanić ml.
 Dragutin
 Hudovski Adolf
 Janda Josip
 Kalabar Ferdo
 Krešić Vladimir
 Lenuci Milan

Magdić Franjo
 Mallin dr. Ivo
 Marković dr. Franjo
 Matković dr. Petar
 Mazzura dr. Šime
 Mrazović Mato
 Pilar dr. Gjuro
 Pliverić dr. Josip
 Rački dr. Franjo
 Schlosser-Klekovski
 Ljudevit
 Schlosser-Klekovski
 dr. Josip
 Stožir Ivan
 Smičiklas Tadija
 Torbar Josip
 Vončina Ivan

Vidrić dr. Lovro
 Vukotinović Ljudevit

Žulić Pavao

U spletu časnih imena inicijatora, osnivača i utemeljivača hrvatskoga planinarstva, osim naprijed već spomenutog **Bude Budisavljevića** i **Johannesa Frischaufa**, posebnu pozornost i poštovanje treba posvetiti par excellence znanstvenicima s duboko urezanim imenima u povijesti hrvatske kulture.

Čovjek na koga se Budisavljević najprije obratio nakon svog razgovora s Frischaufom i tada glavni zamašnjak planinarske akcije, saziivač i predsjedavajući prvome sastanku 15. listopada 1874. bio je Slavonac, **akademik dr. Gjuro Pilar**. Sveučilišni je studij apsolvirao u Bruxellesu, gdje je također diplomirao i 1868. stekao znanstveni stupanj prirodnih nauka, a samo godinu dana kasnije izabran je i potvrđen za docenta briselskog sveučilišta. Nakon konstituiranja 1874. obnovljenog Hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, dr. Pilar bio je odmah potvrđen za redovitog profesora geologije i mineralogije, a 1875. izabran za pravog (redovitog) člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Dva puta povjeravana mu je dužnost i čast dekana Filozofskog fakulteta, a 1884/85. izabran je i za rektora Sveučilišta.

U hrvatskom saboru, u koji ga je god. 1881. birao njegov rodni grad Brod, pripadao je opoziciji. Bez sumnje čovjek izvanrednog obrazovanja, poliglot, nadasve marljiv, primjerno čedan, prilično povučen i tih, napisao je veoma mnogo znanstvenih radova iz područja prirodnih nauka, napose iz svoje uže struke, i ti su mu radovi pribavili nepodijeljeno velik ugled i svestrana priznanja znanstvenoga svijeta u domovini i inozemstvu. Od prenaporna rada, ne pazeći na sebe dovoljno, počeo je naglo propadati, razbolio se početkom 1893. i na zaprepaštenje učena svijeta i sveopću narodnu žalost preminuo već u svibnju iste godine ne navršivši ni 50 godina.

Drugi svojevrsni znanstveni gigant i hrvatski planinarski klasik je prvi predsjednik HPD-a i praliječnik Hrvatske, **akademik dr. Josip Kalasancij Schlosser-Klekovski**. Rođen Moravac i asimiliran u hrvatskoj sredini, Schlosser je uz liječničko zvanje sve svoje slobodno vrijeme posvećivao prirodi, napose planinskoj prirodi.

Živeći u mlađim godinama u Križevcima upoznao je i zavolio kalnički brdski kraj, što ga je kasnije poticalo na izlete i boravak u krševitoj planinskoj prirodi Gorskoga kotara i Like. Biolog već po liječničkoj struci, osobitu je pažnju posvećivao biljkama i kukcima. Najuže suradujući s ilircem Vukotinovićem podigao si je trajan spomenik djelom "Flora Croatica" i "Fauna kornjašah Trojedne kraljevine".

Uspeo se na sve znatnije planine u Hrvatskoj, otkrio mnoge rijetke i nove biljke, a posebno mu je znamenit nalaz Pedicularia Schlosseri. Vukotinović je njemu u čast opisao poseban biljni rod Schlosseria (Šloserka) iz porodice štitarki. Starija planinarska generacija prozvala je na Risnjaku jedan floristički osobito interesantan i bogat mali prirodni perivoj Šloserova livada, ali gradeći kasnije baš na tom malom risnjačkom proplanku poveći Šloserov planinarski dom, taj cvjetnjak i rijetni prirodni perivojčić je - uništen. U toku drugog svjetskog rata izgorio je i stari Šloserov dom. Schlosser je predsjednikovao HPD-om u prvoj radnoj godini.

Pišući iscrpnu nekrološku "životopisnu crtu" o "Dr. Josipu Calasanciju Schlosseru vitezu Klekovskom", botaničar i planinar **Ljudevit Rossi** mjerodavno je ustvrdio: "**Godine 1877. mjeseca kolovoza pohodi sa sinom si Levinom gorski kotar, naime preko Delnica, Crnogluga na Rišnjak, gdje ubra Gnaphalium Leontopodium, dosele u Hrvatskoj nenaden...**" Znači, planinarima posebno mio i drag alpski cvijet runolist (Gnaphalium leontopodium; Hirc ga je nazvao bjelolist) na tlu (uže) Hrvatske prvi je našao baš prvi predsjednik HPD-a i tu činjenicu potrebno je napose pribilježiti i svrsishodno istaknuti.

Treći znanstveni velikan, planinarski klasik i treći po redu predsjednik HPD-a (1880-84) također je akademik, hrvatski preporoditelj-ilirac **Ljudevit Vukotinović** (1813 - 1893). U mladosti je prvi doglavnik Ljudevita Gaja. Pravne je nauke studirao na Pravoslavnoj akademiji u Zagrebu, a završio ih u Požunu (Bratislavi). Premda mađarskog porijekla (porodično prezime Farkaš) oduševljeno je kao asimilirani Hrvat pristao uz ilirski odnosno hrvatski narodni pokret, a u burnoj 1848. godini sudjeluje u ratu protiv Mađara. Službujući kao županijski podbi-

Hrvatsko planinsko društvo u Zagrebu.

Prva glavna skupština
29. travnja 1875

Veća predsjednika: podpredsjednika: oblasnici:
Predsjednik: Schlosser 26 glava. Vukotinović 3, Torbar 1.
Podpredsjednik: Torbar 14 gl., Vukotinović 9 gl. Pilar 1 gl.
Oblasnici:
Vukotinović 12 gl., dr. Nathorić 12 gl. dr. Bauer 21 gl. Pilar 24 gl. Vidrić 12 gl. Plehm 11 gl. Hirić 11 gl. — članovima: dr. Mari Bucharović 1 gl. Kulić 8 gl.
Za članove dobili glasova: Drucina 1, Tendić 6, Sarić 8, Schlosser mladiji 5, Torbar 6, Šušić 11, Pogledić Drag. 3, Žigović 9, Puhly 4, Šmarić 1, Šušić 1, Novaković 4.
Presudnik bjelo 26 članova.

Zapisnik prve Glavne skupštine HPD-a 29. travnja 1875.

ljeznik u križevačkom gradu i kraju, a kao veliki sudac u Moslavini, Vukotinović je zavolio bregovitu prirodu i kasnije se nije mogao odijeliti od planinarenja i planina.

Odlikovao se enciklopedijskom svestranošću; bio je pjesnik, dramatik, beletrist, publicist, ekonomist, arheolog, geograf, mineralog, geolog, botanik i - napose - planinar. Posebnu je pažnju posvetio Medvednici, o kojoj je u Akademijinu "Radu" napisao geološku raspravu. Zajedno sa Schlosserom objavljuje 1869. opsežno djelo "Flora Croatica". Živo suraduje pri osnivanju Hrvatskog narodnog muzeja, a nakon smrti Dragutina Rakovca uređuje "Gospodarski list". Neosporno, veliko ime ne samo u povijesti planinarstva nego i osobito plodan znanstveni sijač na hrvatskoj narodnoj njivi.

Četvrti div-klasik u povijesti hrvatskoga planinarstva i posebno veliko ime u kulturnoj povijesti hrvatskoga naroda, ravnatelj je zagrebačke realke, matematičar i fizičar po užoj struci, biolog po posebnom interesu, svećenik s posvećenom tonzurom na glavi, predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i dvokratni predsjednik HPD-a (1876-1880 i 1884-1893), akademik dr. Josip Torbar. Osobito nadareno seljačko dijete, Torbar je postao svećenik, ali zbog svojih naprednih misli u biolo-

gijskim pitanjima - što je došlo do izražaja i u njegovu uređivanju "Književnika" god. 1864. - bio je mnogo napadan od hijerarhijske vrhuške zagrebačkoga Kaptola, napose od žestokog protivnika darvinističkog evolucionog učenja i vjeroučitelja dr. Jurja Žerjavića, kasnijeg župnika svetišta i prošteništa Marije Bistrice. Tada gotovo buntovna načela prirodoslovnog naprednjaka i svećenika Torbara, danas su jasna već svakome dačetu i suvremena mlada ne samo svjetovna nego i svećenička generacija odaje prošlostoljetnomu Torbaru nadublje poštovanje.

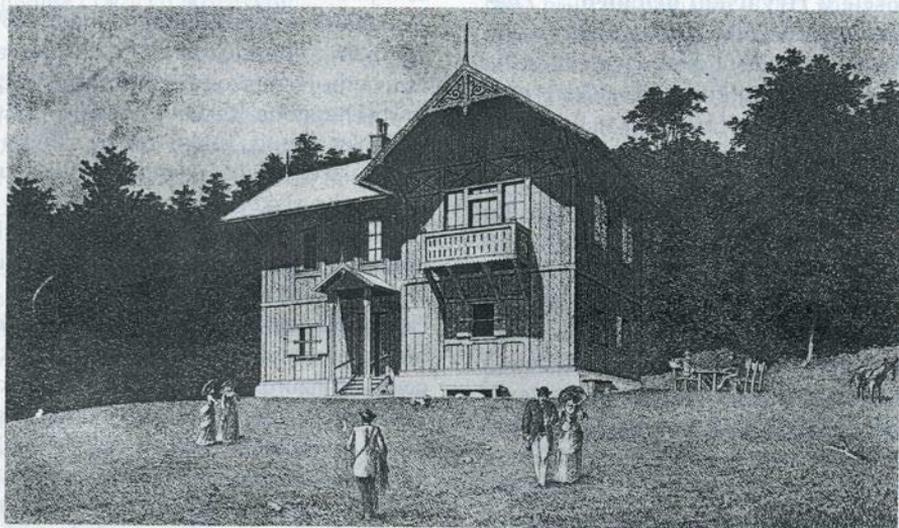
Iskreni rodoljub i uvjereni naprednjak Torbar je često dolazio u sukob ne samo s crkvenim poglavarima nego i s predstavnicima protunarodnog političkog režima. Ban Pavao Rauch smijenio ga je s dužnosti ravnatelja realke i zajedno s ostalim naprednim profesorima prijevremeno umirovio godine 1867. Kad ga je narod godine 1868. izabrao za župnika u Jastrebarskom, tadašnja mu vlast nije dala investituru. Sudjelovao je u radu Hrvatskog sabora 1861, 1865-1867. i 1875. boreći se uporno za ukidanje feudalnih privilegija i preživjelih društvenih odnosa, a za najširu demokratizaciju i "jednaka prava za sve". Bio je, kako se kaže, tvrdokorni opozicionalac i otvoreni protivnik predstavnika tuđinskih režima, dakle protivnik baruna Raucha, unionističkog ministra i bana Bedekovića te plemenitaškog oportuniste Vakanovića.

U književnosti se javlja Torbar već 1849. U

znanosti je dao mnogo zapaženih priloga iz prirodnih znanosti i ti su mu radovi bili većinom objavljeni u Akademijinu "Radu". Uz punu pregršt najbiračnijih izraza i komplimentata Torbarovu značaju, jedan od njegovih biografa, Milan Grlović već prije 75 godina kaže, da je Torbar "prvi kod nas popularizirao realne znanosti, proti kojima su vladale velike predraude".

Činjenica, da je taj i takav Josip Torbar bio u dva navrata punih 13 godina predsjednik HPD-a, a da su druga dva jednako visokovrijedna prirodoslovca bili također predsjednici HPD-a pet godina (Schlosser 1875, Vukotinović 1880-84), a da je zajedno s Pilarom ta slavna **klasična planinarska kvadruga** bila u samome vrhu hrvatske znanstvenosti, ta svi su oni bili akademici, tada je razumljivo i dovoljno jasno kako i zašto je i rad HPD-a u prvom razdoblju njegova života bio plodonosan i usmjeren u pravcu naprednih težnja hrvatskog društvenog i kulturnog života tadašnjeg vremena i doba.

Nakon što je ugledna znanstvena i planinarska trojka Pilar-Torbar-Vukotinović izradila društvena pravila i osnivači društva ih još u toku iste godine 1874. prihvatili i otposlali nadležnoj vlasti na formalno odobrenje i administrativnu legalizaciju "**vis. kr. zem. vlada potvrdi dne 20. ožujka 1875. predložena joj pravila "hrvatskoga planinskoga društva"**", a prva glavna skupština bude sazvana za dan 29. travnja

HPD-ova "Gradska kuća" na Sljemenu 1878. g.

1875. U prvu tu glavnu skupštinu sasta se do 26 članova, te izabraše za društvenoga predsjednika za god. 1875. g. praliečnika J. Kr. Schlossera-Klekovskoga a za podpredsjednika g. ravnatelja zagrebačke više realke, Josipa Torbara. Za odbornike bjehu odabrana gg. Lj. pl. Vukotinović, dr. P. Matković, dr. J. Bauer, dr. L. Vidrić, dr. Z. Plohn, dr. Gj. Pilar i Vl. Krešić, a zamienici gg. dr. Uroš Čučković i P. Žulić. Broj članova umnožao se je u brzo do tri sto, većinom u Zagrebu nastanjenih. Valja u obće reći, da je učestvovanje kod utemeljenja hrvat. planinskoga društva bilo veoma živo, znak da se je dobro shvaćao domašaj obće korisnoga rada ovoga društva."

Ovaj zapis ljetopisca HPD-a Levina Schlosser-Klekovskoga suglasan je s izvornikom "Zapisnika hrvatskoga planinskoga društva u Zagrebu" o prvoj glavnoj skupštini, što se čuva u Planinarskom muzeju Hrvatske u Samoboru. U tom izvorniku nalazimo još podatke, da je kod izbora predsjednika Schlosser dobio 20 glasova (od 26 prisutnih), Vukotinović 3, Torbar 1, a kod izbora potpredsjednika Torbar 14 glasova, Vukotinović 9, Pilar 1. Broj glasova za pojedine odbornike bio je: Pilar i Bauer po 21, Vukotinović, Matković i Vidrić po 12, Plohn i Krešić po 11; zamjenici odbornika: Čučković 10 i Žulić 8 glasova. Osim izabranih članova prve društvene uprave, prigodom izbora odbornika dobili

su još glasove: Šarić 8, Brusina 7, Torbar i Fink po 6, Schlosser "mladi" (vjerojatno se radi o Levinu) 5, Suk i Prelog po 4, Pogledić i Žigrović po 3 te Stožir, Smičiklas i Novotny po 1 glas.

Osnutak prvog našega planinarskog društva dočekala je i prihvatila hrvatska javnost s mnogo simaptija i pravilnim razumijevanjem osobitog značenja tog društva u kulturnom životu Hrvatske. U svom retrospektivnom povijesnom prikazu prigodom pedesete obljetnice HPD-a prof. ing. S. Szavits-Nossan konstatira: "Već prve poslovne godine 1874.-1875. brojilo je društvo 252 člana i 1 članicu, među kojima vidimo cvijet tadanje hrvatske a napose zagrebačke inteligencije. Od onih muževa, koji su već kod osnutka pristupili u HPD a kasnije u javnom životu Zagreba i Hrvatske zauzeli ugledan položaj spominjem u pomanjkanju prostora tek slijedeća imena: dr. Milan Amruš, Milorad pl. Cuculić, Gjuro Deželić, dr. Josip Fon, Ivan pl. Kukuljević-Sakcinski, Matija Mesić (prvi rektor hrv. sveučilišta), Milan Nossan, dr. Franjo Rački (kanonik i predsjednik Akademije), Tadija Smičiklas, August Šenoa, dr. Bogoslav Šulek, Ivan vitez Trnski, Eugen Tomić, Ivan Vončina (tadanji načelnik zagrebački), Adolfo Veber (kanonik), dr. Ivan Zalar i mnogi drugi.

Od prvih članova HPD danas su još na životu, koliko je meni poznato, slijedeća gg.: Milorad pl. Cuculić Bitorajski, veliki župan u miru, Josip Fink, kr. građ. nadsavjetnik u m.,

Stari Tomislavov dom 1925. g. (izgorio 1934.)

Ivan Haffner, prof. u m., dr. Mijo Kišaptić, prof. u m., Milan Krešić, Vladimir Krešić, ing. Milan Lenuci, gradski građ. nadsavjetnik u m., Vjekoslav Novotni, prof. u m., Franjo Pećak, zlatar i gđa. Josipa Vrbančić".

Ovaj Szavits-Nossanov citat nije zanimljiv samo zbog navođenja točnog broja članova HPD-a (252 + 1 = 253) u "prvoj poslovnoj godini 1874-1875" nego i zbog navođenja (pored imena) zanimanja, zvanja i društvenog položaja pobrojanih članova HPD-a u tadašnjem "javnom životu Zagreba i Hrvatske", čime je želio autor toga citata opravdati svoju (uostalom točnu) tvrdnju, da se u HPD-u okupio "cvijet tadanje hrvatske, a napose zagrebačke inteligencije".

U naprijed prikazanom popisu članova-osnivača (ili utemeljitelja) HPD-a u godini 1874. ne nalazimo imena sedamnaestero uglednih i zaslužnih javnih radnika Hrvatske, što ih prof. ing. Szavits-Nossan posebno ističe u svom pregledu članova u "prvoj poslovnoj godini". To su (alfabetskim redom): Milan Amruš, Milorad Cuculić, Josip Fink, Ivan Haffner, Milan Krešić, Ivan Kukuljević-Sakcinski, Milan Lenuci, Matija Mesić, Milan Nossan, Vjekoslav Novotny, August Šenoa, Bogoslav Šulek, Josip Eugen Tomić, Ivan Trnski, Adolfo Veber, Ivan Zahar i prva Hrvatica - organizirana planinarka Josipa Vrbančić. Bitno je u svemu tome, da su ti ugledni naši predi već "prve poslovne godine", dakle 1874-1875. bili članovi HPD-a.

Hrvatsko planinarsko društvo neosporno je jedno od najstarijih planinarskih društava a Hrvati deveti narod u svijetu s planinarskim društvom.

Prema relevantnim podacima, provjeravani prema načelima i zahtjevima znanstvenog metodičkog postupka u pronalaženju i utvrđivanju istine, redosljed osnivanja najstarijih planinarskih društava je slijedeći:

- 1857: Alpine Club, London;
- 1862: Der Österreichische Alpenklub (Österreichischer Bergsteigerverbund);
- 1863: Der Schweizer Alpenklub (Club Alpine Suisse);
- 1863: Club alpino di Torino (od 1867: CAI = Italiano);
- 1868: Der Steirische Gebirgsverein;
- 1869: Österreichischer Touristen Club, Wien;

- 1869: Deutscher Alpenverein;
- 1872: Società degli Alpinisti Tridentini;
- 1873: Magyar Kárpáti egyesület;
- 1873: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie, Krakov;
- 1874: Club Alpine Français, Paris;
- 1874: Hrvatsko planinsko društvo, Zagreb.

Broj planinarskih društava, osnovanih između 1857. i 1874. godine, bio je zapravo veći, jer su neki od pobrojanih alpinskih klubova (ili društava), napose pak savezi u svojoj organizacionoj mreži obuhvaćali prostorno razdvojene sekcije i manja provincijska društva sa samostalnim radnim statusom. Usprkos tome, starosna vrijednost i opće kulturno značenje Hrvatskog planinarskog društva nije umanjeno ni otkriveno.

Solidni organizacioni temelji našem planinarstvu bili su, dakle, postavljeni u godinama 1874. i 1875. To je povijesna istina.

Otpočeo je siguran i čvrst hod kulturnog i društvenog života hrvatskog planinarstva. Dileme o imenu društva bijahu ubrzo raspršene. Ni jedno od prvobitno zamišljenih imena nije u potpunosti udovoljavalo težnjama, osnivača. Ni "hrvatski gorjanin", ni "društvo za poznavanje i izpitivanje zemlje", ni "društvo za laznu po gorah". Nije prihvaćena ni sugestija "društvo za penjanje na gore", kako je prije prve glavne skupštine pisao i predlagao zagrebački dnevnik "Obzor" 24. veljače 1875.

Napokon su se osnivači suglasili i jednoglasno prihvatili osnivačkim težnjama i narodnim potrebama sedamdesetih godina najadekvatnije ime. Jednostavno, kratko i jasno, društvo je imenovano: **Hrvatsko planinsko društvo**.

Otada se mnogo šta izmijenilo u svijetu i u našoj domovini. Ipak, čini se, da **ono bitno planinarsko, odnos, humani odnos prema planinskoj prirodi i čovjeku u toj prirodi nije se, ne može se i ne smije** (ili se bar ne bi smio) **izmijeniti**.

Zbog toga, prije sto godina solidno utrtim planinskim putovima i planinarskim smjernicama hrvatski se planinari sa zadovoljstvom i ponosom kreću i danas.

Odlomci iz studije "Povijest hrvatskog planinarstva" Vladimira Blaškovića iz 1975. godine.

SVI NAŠI PREDSEDJEDNICI

Dr. ŽELJKO POLJAK, ZAGREB

U proteklih 125 godina uvelike su razvoju planinarstva u Hrvatskoj davali svoj osobni doprinos i pečat predsjednici HPD-a, odnosno Hrvatskog planinarskog saveza koji je HPD-ovu funkciju naslijedio 1948. godine. Većina predsjednika odigrala je važnu ulogu u hrvatskoj kulturi, znanosti ili politici. Na taj je način hrvatsko planinarstvo bilo povezano s javnim životom, pa su se zbivanja u njemu odražavala i na razvoj hrvatskog planinarstva, ali i obratno. Stoga je za razumijevanje povijesti našeg planinarstva korisno znati tko su ljudi koji su bili na čelu planinarske organizacije. Pregled koji slijedi daje u leksikonskom obliku samo osnovne podatke. Opsežniji životopisi mogu se naći, kao što je naznačeno, u godištima "Hrvatskog planinara" ili drugim edicijama.

Dr. Josip Schlosser (Jindrihovo u Moravskoj 25.1.1808 - Zagreb 27.4.1882), liječnik, akademik, po vokaciji botaničar; osnivač hrvatske flore; za znanstvene zasluge stekao je plemstvo s naslovom vitez Klekovski. Predsjednik 1874-1876. Biogr.: Rad JAZU 11,146,1870; Spomenica HPD-a 1884.

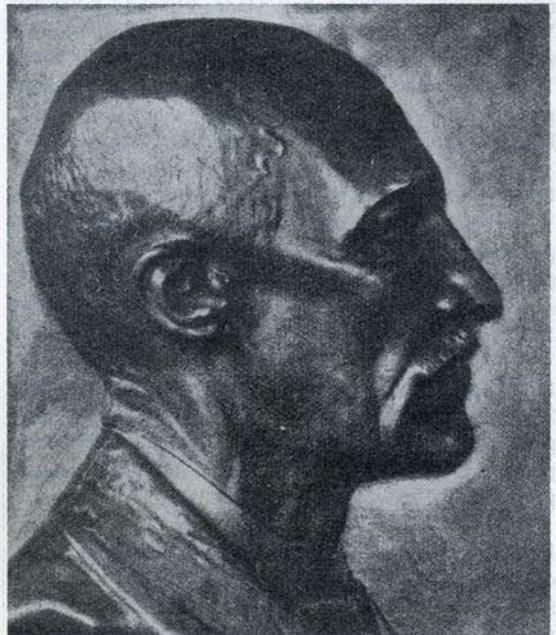
Dr. Ivan Krajač, energični reformator hrvatskog planinarstva

Dr. Josip Torbar (Krašić 1.4.1824 - Zagreb 27.7.1900), akademik, svećenik, gimnazijski profesor i ravnatelj, predsjednik JAZU i pionir popularizacije prirodnih znanosti; zaslužan za izgradnju Sljemenske piramide, začasni član HPD-a. Objavio je prvi hrv. opis uspona na Klek (Književnik, 1865). Predsjednik HPD-

a 1876-1878. i ponovno 1894-1893). Biogr. HP 1900,145 i NP 1961,144.

Ljudevit Vukotinović (Zagreb 13.1.1813 - Zagreb - 17.3.1893), ilirac, književnik-enciklopedist, pravnik, veliki župan križevački, znanstvenik, akademik, istraživač hrv. planina i planinarski publist. Predsjednik 1878-1884. Biogr. HP 1900,116

Miroslav grof Kulmer (Šestine 10.9.1861 - Šestine 16.4.1943), vlastelin u Šestinama u Zagrebu, pravnik, predsjednik Hrv. gospodarskog društva, višestruki

Grof Miroslav Kulmer, HPD-ov predsjednik

Književnik i političar Josip Pasarić, predsjednik HPD-a i urednik "Hrvatskog planinara"

sportaš, istaknuti mecena. Predsjednik je HPD-a s najdužim stažom (29 godina): 1892-1921. Za njegova mandata HPD dobiva aristokratsko obilježje. Biogr.: HP 1994, 227.

Dr. Ivan Krajač (Senj 15.11.1877 - ?1945), odvjetnik, političar, kao član Radićevog HSS-a ministar u jugoslavenskoj vladi; alpinist i ljubitelj Velebita, posebno zaslužan za izgradnju Premužičeve staze i doma na Zavižanu. Predsjednik HPD-a je 1921-1925. Reformirao ga je i dao mu snažan polet. Plodan planinarski pisac. Nestao je 1945, vjerojatno u tzv. Križnom putu. Biogr. HP 1997, 129.

Prof. Josip Pasarić (Pušća 31.1.1860 - Zagreb 7.12.1937), književnik, političar, srednjoškolski profesor, publicist, urednik Obzora i Hrvatskog planinara; plodan planinarski pisac, začasni član HPD-a i njegov predsjednik 1925-1933. Biogr. HP 1935,90 i 1938,1.

Dr. Ante Cividini (Brod na Kupu 12.6.1881 - Ogulin 29.12.1968), srednjoškolski profesor i ravnatelj, političar, pedagog i publicist; urednik Hrvatskog planinara 1935-1939, začasni član HPD-a i njegov predsjednik 1933-1939. Biogr. NP 1969, 176.

Dr. Josip Torbar (Krašić 1889 - New York 1963), odvjetnik, član Mačekove HSS, zastupnik u Hrv. saboru, ministar pošta, telegrafa i telefona u jugosl. vladi 1940-1941, poslije 2. svj. rata emigrirao u Ameriku. Njegovi su ostaci preneseni 18. travnja 1994.

na zagrebački Mirogoj. Odvjetak je žumberačke obitelji Torbar kojoj je pripadao i njegov stric i predsjednik HPD-a u prošlom stoljeću. Predsjednik je HPD-a 1939-1941, ali kako je otišao na dužnost ministra, nije ostavio vidnijeg traga u hrv. planinarskom životu. Biogr. HP 1995, 153

Prof. Vladimir Stahuljak (Bjelovar 22.11.1876 - Zagreb 21.6. 1960), profesor glazbe i i kompozitor; osnivač i predsjednik HPD-ove podružnice Zrin u Petrinji, planinarski pisac, začasni član HPD-a i njegov potpredsjednik 1932. Godine 1945. je imenovan za povjerenika ustaške vlade NDH u "Hrvatskom planinarskom društvu Nezavisne Države Hrvatske", što je odgovaralo mjestu dotadašnjeg predsjednika. Zbog nezadovoljstva s odnosom prema planinarstvu predao je pismenu ostavku 1942. Godine 1945. član je prvog Odbora za planinarstvo Zemaljskog fiskuturnog odbora Hrvatske. Biogr. HP 1927,18; Ž. Poljak: Slike iz povijesti hrv. planinarstva, Zagreb 1987, str.149-151.

Slavko Vandekar bio je povjerenik ustaške vlade u HPD-u nakon Vladimira Stahuljaka, tj. 1942-1943. Nemamo podataka o njegovu životu ni djelovanju u planinarstvu.

Vilim Ivaniš bio je predsjednik HPD-a 1943-1944. O njemu nemamo životopisnih podataka. Nakon

Dr. Josip Torbar, HPD-ov predsjednik za vrijeme Banovine Hrvatske

kapitulacije Italije Odbor "HPD-a u Zagrebu", očito sebe smatrajući središnjom upravom, 13. 10. 1943. otklonio je imenovanje vladinog povjerenika te izabrao za predsjednika Vilima Ivaniša, a 29. ožujka 1944. sazvaio redovnu godišnju skupštinu HPD-a, 68. po redu, i to "po starim pravilima". Lit. Ž. Poljak: Slike iz povijesti hrv. planinarstva, Zagreb 1987, str. 150-151.

Prof. dr. Branimir Gušić (Zagreb 6.4.1901 - Zagreb 6.7.1975), profesor otorinolaringologije medicinskog fakulteta, akademik, povjesničar, doktor filozofije i pasionirani istraživač Dinarida; suosnivač i predsjednik HTK Sljeme, prvi predsjednik PD Zagreb 1948, plodan planinarski pisac (Medvednica 1924. i niz putopisa u Hrvatskom planinaru i Planinskom vestniku), znanstvenik koji se planinarstvom služio kao metodom istraživanja. Prvi je predsjednik novoosnovanog PHS (1948-1949). Zauzet poslovima generalnog sekretara JAZU praktično nije obavljao predsjedničku funkciju nego ga je zamjenjivao potpredsjednik Josip Mesarić. Biogr. NP 1962,3 i 1971,81.

Josip Mesarić (Zagreb 21.2.1916 - Zagreb 1971), radnik, alpinist (Mont Blanc, Prenj, Klek) i gorski spašavatelj, predsjednik je 1949. Biogr. NP 1950,73.

Boško Ivanović (Podgorica 24.12.1899 - Zagreb 14.7.1974), upravni službenik, član HPD-a od 1922, član HTK Sljeme od osnutka i njegov tajnik, Član slovenske "Skale", pročelnik AO PD Željezničar u Zagrebu (200 uspona na Triglav!), bio je predsjednik PSH 1950. Biogr. Ž.Poljak: Hrv. planinarstvo, 1975, str. 286.

Akademik prof. dr. Branimir Gušić, prvi predsjednik HPS-a i PD Zagreb

Zagrebački gradonačelnik Većeslav Holjevac, 14 godina počasni predsjednik HPS-a

Prof. dr. Marijan Laćan (Sisak 8.11.1919 - Zagreb 20.11.1981), kemičar, profesor na PMF-u u Zagrebu, dekan Tehnološkog fakulteta, predsjednik PSH 1952. O njegovu kratkom djelovanju u planinarstvu nema podataka. Biogr. Hrv. leksikon II, Zagreb 1997, str. 2) **Franjo Masnec** (Gostenje kod Desiniča 17.11.1911 - Zagreb 4.12.1986), drvotokar i stručni učitelj; član Prijatelja prirode od 1934, poslije u PD Zanatlija u Zagrebu, predsjednik PSH 1953. Biogr. Ž. Poljak: Hrv planinarstvo, Zagreb 1975, str. 296 i NP 1987,44.

Većeslav Holjevac (Karlovac 22.8.1917 - Zagreb 11.7.1970), časnik (general potpukovnik), politkomesar u NOB-u, komandant vojne uprave u Zoni B (Istra), ministar, političar, predsjednik skupštine grada Zagreba, publicist (Hrvati izvan domovine, 1968), osnivač novoga Zagrebačkog velesajma, potkraj života u političkoj nemilosti. Prije rata član PD "Martinščak" u Karlovcu, s 18 g. bio je na Triglavu; predsjednik PSH 1954-1967, počasni predsjednik HPS. Zahvaljujući svome položaju znatno je pridonio razvoju hrv. planinarstva u dugom razdoblju u kojem je bio predsjednik, a osobito je zaslužan za povratak Tomislavova doma planinarima. Biogr. NP 1968,179 i 1970,177.

Božidar Škerl (Sušak 18.12.1922 - Zagreb 4.2.1998), časnik (pukovnik) i načelnik Srednje tehničke škole kopnene vojske u Zagrebu; član HPD-ove podružnice Velebit na Sušaku od 1937, poslije rata član PD Ljubljana, Avala u Beogradu, Ravna gora u Varaždinu, Sutjeska u Zagrebu i dugogodišnji predsjednik tog

društva. Kao pročelnik Komisije za vodiče PSH osnovao je vodičku službu u Hrvatskoj, potpredsjednik PSH od 1965, predsjednik 1967-1981. i 1985-1987, predsjednik PSJ 1973-1977 i 1981-1983. Svojom ličnošću obilježio je veliko razdoblje u povijesti hrv. planinarstva. Biogr. NP 1972,211 i HP 1998,59.

Dr. Željko Poljak (Zagreb 9.9.1926 -), liječnik, primarius, profesor medicinskog fakulteta, znanstveni radnik, član Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, začasni član Hrv. liječničkog zbora, publicist (oko 1000 članaka i dvadesetak knjiga), književnik, urednik Liječničkog vjesnika i Liječničkih novina, član Društva hrv. književnika; suosnivač PDS Velebit, PD KBC u Zagrebu i PK Hrv. liječničkog zbora, počasni član HPS, planinarski pisac, urednik Hrv. planinara od 1959. do danas, predsjednik HPS 1981-1983. Biogr. 1981,121.

Mr. Željko Kašpar (Prag 1921 - Zagreb 8.3.1991), magistar farmacije i visoki upravni službenik u Sekretarijatu za zdravstvo; član PD Zagreb od 1955, poslije član PD Vihor, predsjednik Komisije za zaštitu prirode PSH (njegovo su djelo Čuvari planinske prirode), predsjednik Planinarskog saveza Zagreba, planinarski pisac, fotograf i vješt predavač, 15 godina član predsjedništva PSH i njegov predsjednik 1983-1985. Biogr. NP 1991,89.

Vlado Mihaljević (Fužine 21.1.1929), radnik, poslovođa, direktor poduzeća, političar; od 1943. sekretar raznih političkih organizacija i komiteta, član predsjedništva CK SKH, potpredsjednik Sabora i 1978-1980. predsjednik Vijeća sindikata Hrvatske. Poslije za-

Božidar Škerl, kao potpredsjednik i predsjednik na čelu HPS-a 18 godina

Prof. dr. Marijan Hanžeković, prvi predsjednik HPS-a u oslobođenoj Hrvatskoj

vršene Visoke privredne škole direktor je prodaje u tvornici Prvomajska. Član PD Zagreb i Risnjak te nosilac obnove doma na Risnjaku. Predsjednik je 1987-1991. Potaknuo je akciju za revitalizaciju Velebita. Biogr. NP 1987,209.

Dr. Marijan Hanžeković (Požega 15.4.1915 - Zagreb 22.9.1993), doktorirao na pravnom fakultetu u Zagrebu 1938, diplomirao na filozofskom fakultetu 1942. engleski i francuski, habilitirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1955. za predmet Nauka o financijama, profesor na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, zatim financijski stručnjak u Ministarstvu financija RH, Narodnoj banci Hrvatske i Službi društvenog knjigovodstva. Od 1990. do 1991. je ministar financija RH, zatim predsjednik Državne komisije za izdavanje novca i monetarni sustav te član Savjeta Narodne banke. Bio je član više društava, najduže PD "Zagreb Matica". Predsjednik HPS je 1991-1993. Biogr. HP 1993,193.

Ing. Ivica Piljić (Split 24.11.1961) diplomirao je na Elektrotehničkom fakultetu u Splitu (telekomunikacije) i zatim se zaposlio u tvrtki Ericsson-Tesla; član je PK Split od 1972, HPD Mosor od 1978. i njegov potpredsjednik 1986, član SPK Marulianus od 1992, tajnik Splitskog planinarskog saveza 1987-1993; protagonist sportskog penjanja u Hrvatskoj i svijetu, međunarodni sudac u tom sportu i od 4.5.1993. predsjednik Svjetske sportsko-penjačke komisije (prvi Hrvat na čelu jednoga međunarodnog saveza). Vodio je postupak za učlanjivanje HPS-a u UIAA. Najmlađi predsjednik u 125 godina i prvi sa stanom izvan Zagreba. Biogr. HP 1995,229.

110 GODINA SLJEMENSKE PIRAMIDE

Ing. MIRKO KOS, Jastrebarsko

Ove godine 1. svibnja svečano je proslavljena 110. godišnjica sljemenske željezne piramide, koja se već 39 godina nalazi na Japetiću, u Samoborskom gorju, na 879 m nadmorske visine.

Treba naglasiti da je ova piramida najstariji postojeći planinarski objekt u Hrvatskoj i da još uvijek potpuno služi svojoj svrsi, kao i u prvim danima svoga postojanja.

Ako pogledamo unatrag 110 godina snagu ondašnjeg HPD-a, te broj članova onda i danas, moramo se diviti podvigu izgradnje takvog objekta, jer je društvo postojalo tek 15 godina (osnovano je 1874.), a brojilo je tada oko 300 članova u cijeloj Hrvatskoj.

Pomisao na podizanje željezne piramide, nametnula se zbog toga, jer su dotadašnje drvene piramide brzo propadale. Prva je podignuta 1870. na mjestu 11 godina ranije podignutog primitivnog vidikovca s kojega su geodeti provodili opću izmjeru zemlje za katastarske potrebe. Godine 1877. podignuta je nova drvena piramida, ali ni ona nije dugo izdržala unatoč redovitom premazivanju. Zbog toga se odbor HPD-a obratio najboljim tvornicama u Pragu, Beču, Gracu i Budimpešti i od ponuđenih osnova prihvatio plan i ponudu tvornice C. pl. Milde i dr. iz Beča.

Visina željezne konstrukcije iznosi 12 m. Tlocrt podnožja ima oblik križa, a u njegovoj su sredini stube. Podnožje konstrukcije široko je 6 m, a vrh 2 m dug i širok. Trijem na vrhu je okrugao i ima 4,5 m u promjeru. Kako je trijem širi od konstrukcije, to mu vanjski dio počiva na 12 željeznih konzola.

Čitava željezna konstrukcija teži 8324 kg i sastavljena je s preko 6000 zakovica. Temelji su sagrađeni od kamena i cementnog morta, dubine su 1 m i sastoje se od 12 pilova.

Transport piramide bio je vrlo težak, jer u ono vrijeme nije bilo ceste, već običan strmi put, koji je mjestimice bio više sličan vododerini nego putu. Sav prijevoz željeza, kamena, cementa, pijeska, vode i drva za skelu, dostavljen je običnim kolima s konjskom odnosno volov-

skom zapregom. Ukupna težina dopremljene robe iznosila je preko 17.000 kg.

Cijena željezne konstrukcije, s dopremom u Zagreb, iznosila je 1919 forinti, montaža 400 dok su svi ostali troškovi bili još 853 forinta, odnosno sveukupno 3172 forinta.

Troškove izgradnje podmirio je HPD uz pomoć od po 500 for. vlade i općine grada Zagreba.

Piramida je predana 7. srpnja 1889. na uporabu svečanim otvorenjem, kojemu je uz sudjelovanje nekoliko pjevačkih društava prisustvovalo oko 400 gostiju. Bili su također prisutni gradski zastupnici, župan i mnogi drugi visoki dostojanstvenici. Za tu priliku izišlo je ukusno izdanje "Spomenspis Sljeme" i šaljivi "Šestinski figaro".

U povodu 40. godišnjice otvorenja ove piramide izdalo je HPD godine 1929. Spomenspis "Sljemenska piramida" koji je i za ovaj

prikaz poslužio kao vrelo.

Tijekom 71 godine piramidu je posjetilo stotine tisuća planinara i izletnika iz Zagreba, Hrvatske, pa i cijelog svijeta. Ona je bila važan planinarski objekt, s kojega su posjetitelji promatrali Zagreb, ljepote Zagorja, Samoborskog gorja, Žumberka, a vidjeli su se visovi Kamniških i Julijskih Alpi, Gorskog kotara i dalekih bosanskih planina.

Međutim, život je tekao dalje, planinarski se pokret razvijao i širio sve više. Istovremeno se na mjestu malog Zagreba razvio velik i jak industrijski grad, a njegovo se stanovništvo udese-torostručilo. Piramida, koja je devedesetih godina prošlog stoljeća bila ponos planinara, postala je premalena. Potrebe za televizijskim odašiljačem traže novo rješenje. I stvarno, pored 84 metarskog TV tornja naša 12 metarska piramida postaje patuljak, tim više što je visoko na TV tornju predviđen atraktivni turistički vidikovac i mala kavana koji, uz put rečeno, nažalost nisu otvoreni do danas.

Budući da je snažna čelična konstrukcija piramide omogućavala da još dugo služi planinarskim svrhama, te da i dalje potpomaže razvoj planinarstva i njegovu afirmaciju, Planinarski savez Hrvatske donosi još 1954. pravilan zaključak, da ovaj važan planinarski objekt treba preseliti sa Sljemena u Samoborsko gorje, na Japetić. Samoborsko gorje i Japetić bili su već u to vrijeme omiljena izletišta Zagreba, Karlovca, Jastrebarskog, Samobora i drugih gradova, tim više što je u to vrijeme PD Jastrebarsko dovršavalo izgradnju planinarskog doma na "Žitnici" nedaleko od vrha Japetića.

Preseljenje piramide povjereno je 1960. PD Jastrebarsko, koje je svojim radom i aktivnošću bilo sigurna garancija za uspješno izvršenje opsežnog posla demontaže, prijevoza i ponovne montaže na samom vrhu Japetića.

Glavni organizatori i koordinatori svih radova oko preseljenja piramide bili su: Ivan Kos, dugogodišnji potpredsjednik PD Jastrebarsko, i predsjednik društva Mirko Mišić, visoki dužnosnik bivšeg Kotara Karlovac, u koji je u to vrijeme administrativno pripadala općina Jastrebarsko.

Novčanu pomoć društvo je dobilo od Općine Jastrebarsko i Kotara Karlovac.

Ugovor za demontažu piramide na Sljeme-

nu, te ponovnu montažu na Japetiću, sklopljen je između PD Jastrebarsko i poduzeća "Jugomontaža" iz Zagreba, 5. travnja 1960. Vrijednost radova iznosila je 1,100.000 dinara, bez izrade temelja.

Prema montažnim dnevnicima radilišta, koje PD Jastrebarsko posjeduje u svojoj arhivi, demontaža piramide na Sljemenu započela je 21. travnja 1960. i trajala je 9 dana. Na njoj je svaki dan radilo 6 montera. Vrijeme ih nije služilo, jer su imali temperaturu zraka od nula do -4°C , uz 6 dana padanja snijega.

Temelje piramide izgradio je privatni zidar-ski majstor Pavlaković iz Cvetkovića, sela pored željezničke stanice Jastrebarsko.

Prijevoz dijelova piramide od Sljemena do Japetića većim dijelom je obavila vojska, a dijelom svojim kamionom revni član PD Jastrebarsko, sada pokojni Vlado Novosel. Budući da cesta na Japetiću nije bila izgrađena u cijeloj dužini, kao što je danas, kamioni su u podnožju Japetića pretovarivani i samo s dijelom tereta nastavljali vožnju na Japetić. Sve je dovoženo na livadu oko 60 m ispod vrha, jer dalje nije bilo puta. Tamo su stavljeni na specijalno za tu priliku izradene drvene saonice, koje je po livadi kamion sa čeličnim užetom povlačio na vrh, na principu žičare.

Montaža piramide započela je 9. lipnja 1960. i trajala 26 dana, s tim da je svaki dan radilo 5 montera. Nakon toga su bojenje piramide tijekom četiri dana obavila tri ličioća.

Svečano otvorenje piramide bilo je 27. srpnja 1960. uz prisutnost više stotina razdra-ganih planinara, a veselje i zabava potrajali su cijeli dan.

Od tada, pa sve do danas, ovaj je krasni objekt odredište tisućama planinara, koji ga po-sjećuju u svako doba dana i godine i s radošću se penju na nj kako bi uživali u prekrasnim vidicima. I kao što reče akademik Josip Torbar, tadašnji predsjednik HPD-a, prilikom prvog otvorenja i posvete ove piramide 7. srpnja 1889. promatrajući "ljepotu prirode, njezine divne pri-zore i veličanstvene pojave, u njima su nazrijevali Onoga, koji je svjetlost obukao kao haljinu, nebo razapeo kao šator, vodom si pokrio dvorove, oblake učinio da su mu kola, a leti krilima vjetrova."

HRVATSKA PLANINARSKA DRUŠTVA 1874-1999.

Prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

Tijekom 125 godina osnovano je nekoliko stotina hrvatskih planinarskih društava. Planinari njeguju povijesnu tradiciju i nastoje obilježiti značajne planinarske obljetnice. Ponekad u tome imaju teškoća jer je zaboravljeno kada je u njihovu mjestu osnovana prva planinarska organizacija. U mojoj knjizi "Hrvatsko planinarstvo" (HPS, Zagreb 1975) pod naslovom "Hrvatske planinarske organizacije od 1874. do 1974." (str. 233-256) objavljen je velik broj takvih podataka. Skupljen je iz planinarskih knjiga i časopisa, arhiva HPS, Samoborskog muzeja, skupštinskih izvještaja i društvenih izdanja, a za većinu podataka je naznačen izvor. U knjizi "Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva" (HPS, Zagreb 1987) objavio sam nove prikupljene podatke, a sada donosim samo popis svih dosad osnovanih društava s datumom ili bar godinom osnivanja. Ostale podatke čitatelji mogu naći u gore spomenutim knjigama (slovo P označava prvu, a Sl drugu knjigu; NP je časopis Naše planine, HP časopis Hrvatski planinar). Obuhvaćena su i hrvatska planinarska društva koja su osnovana izvan RH (npr. u BiH), a i nekoliko društava koja je u Hrvatskoj osnovala talijanska nacionalna manjina (Rijeka, Pazin). Nadam se da će skupljeni podaci korisno poslužiti svima koji tragaju za počecima planinarstva u svome kraju.

- BABINO POLJE (otok Mljet): HPD Planika osnovano je 11.3.1997. (HP 1997,155)
BAKAR: povjerenik HPD-a 1878. (P)
BANJA LUKA: Podružnica DPBiH postaje njegovim sjedinjenjem s HPD-om 18. 10. 1940. HPD-ova podružnica (P)
BEDEKOVČINA: PD Bedekovčina 1976. ili 1977. (NP 1977,286)
BEGOVO RAZDOLJE: PD Vidici 31. 10. 1998. (HP 1999,124)
BELEC: HPD Beograd 24. 5. 1998. (HP 1998,237)
BELIŠĆE: PD Belišće 29. 1. 1994. (HP 1994,95)
BENKOVAC: PD Velebit 12. 3. 1952. (P)
BIHAĆ: HPD-ova podružnica Ljutoč 1929. (P)
BJELOVAR: povjerenik HPD-a 1883; HPD-ova podružnica Bilo-gora 30. 6. 1924; PD Bjelovar 12. 7. 1948; 1953. mijenja ime u PD Bilo gora. (P; Đ. Habdija: Prošlost PD Bilo-gora, Bjelovar 1966)
BLATO NA KORČULI: HPD-ova podružnica Spivnik 12. 1. 1936. (P)
BRELA: PD Pozjata
BRIBIR: HPD-ova podružnica Zagradski vrh 29. 10. 1939; PD Viševica 13. 5. 1974. (P)
BRINJE: HPD-ova podružnica Škamnica 1933. (P)
BROD MORAVICE: PD Vršak 31. 5. 1972. (P)
BROD NA KUPI: HPD-ova podružnica Hajdova hiža 12. 12. 1933. (P)
BUDINŠČINA: PD Milengrad 14. 6. 1953. (P)
BUGOJNO: HPD-ova podružnica Stožer 19. 10. 1935. (P)
BUSOVAČA: PD Tisovac postoji 1997. (HP 1997, 253)
CERNIK: PD Lipovica 1991 (HP 1992,145)
CRIKVENICA: HPD-ova podružnica Drenin 1934; PD Lukovo 10. 6. 1951. (P); PD Strilež 1985. (Sl)
ČABAR: HPD-ova podružnica Rudnik 13. 11. 1934. (P)
ČAKOVEC: HPD-ova podružnica Želzna gora 10. 2. 1924; PD Čakovec 27.3.1950. (od 1954. ponovno Želzna gora); PD Ekonomist oko 1960. (P); PD Extrem 6.2.1994 (HP 1994,142); PD Međimurje 15.2.1995.
ČEPIĆ: PD Planik 10. 1. 1953. (P)
DARUVAR: HPD-ova podružnica Vrani kamen 2. 4. 1932; PD Petrov vrh 1.7.1951. (P; Z. Jurenec: Planinarstvo i turizam kotara Daruvar, Daruvar 1958)

- DELNICE: 1878. HPD-ov povjerenik; pokušaj osnivanja HPD-ove podružnice 1898 (Ž. Poljak: Stoljetnica Petehovca, Povijest hrv. športa, br 120, 1999); nova HPD-ova podružnica Risnjak 1921; PD Delnice 25. 3. 1949; PD Petehovac 12. 5. 1965. (P)
- DESINIĆ: PD Javor 14. 6. 1951. (PB)
- DONJA KAŠTELA: HPD Malačka 17. 1. 1997. (HP 1997,188)
- DONJA STUBICA: HPD-ova podružnica Medvednica 1925; PD Stubičan 4. 8. 1952. (P)
- DONJI LAPAC: PD Kamensko 11. 2. 1955. (P)
- DRNIŠ: HPD-ova podružnica Moseč 24. 7. 1938; PD Promina 5. 12. 1958. (P); obn 25. 4. 1995. (HP 1995, 191)
- DUBROVNIK: HPD-ova podružnica Orjen 24. 11. 1928; PD Dubrovnik 31. 3. 1949. (P)
- DUGA RESA: HPD-ova podružnica Vinica 1924; PD Vinica 22. 9. 1950. (P); obn. 1. 4. 1977. (NP 1977,144)
- ĐAKOVO: PD Đakovo 3. 4. 1955. (P); obn. 19. 1. 1979. (NP 1979,238)
- ĐURĐENOVAC: PD Sunovrat postoji 1997.
- FERIČANCI: HPD Sokol postoji 1992.
- FUŽINE: HPD-ova podružnica Viševica 1920. (P)
- GEROVO: HPD-ova podružnica Jelenc 1930. (P); PD Jelenc oko 1984. (NP 1985,71)
- GLINA: HPD-ova podružnica Petrova gora 1937. (P); PD Pogledić 28. 11. 1996. (HP 1999,50)
- GORNJE SITNO: PTD Mosor 31. 8. 1909; 1925. fuzija s PD Dinara u Splitu. (P)
- GOSPIĆ: HPD-ov povjerenik 1876; HPD-ova podružnica Visočica 19. 6. 1898; PD Visočica 3. 3. 1950 (P. Stanić: 90 godina organiziranog planinarstva u Lici, Povijest sporta XX, br.82, 1989); PD Željezničar 16. 4. 1973. (P)
- GRAČAC: HPD-ova podružnica Crnopac 1928; PD Crnopac 1953. (P); obn. 1990.
- HRAŠČINA: PD Hrašćina 6. 9. 1952.
- HRELJIN: HPD-ova podružnica Tuhobić postoji 1924. (P)
- HRVATSKE MORAVICE (tada Srpske Moravice): HPD-ova podružnica Rudar 1927. (P)
- IMOTSKI: HPD-ova podružnica Biokovo 5. 7. 1927; obn. 3. 6. 1938. imenom Imotsko jezero (P); PD Imotski 1984. (SI)
- IVANEC: HPD-ova podružnica Ivančica osnovana je vjerojatno 1899 (Ž. Poljak: Stoljetnica Ivančice, Povijest hrv. športa br. 120, 1999); PD Ivančica 1948. (P; C. Šošarić: Ivanečko planinarstvo i fotografija, Ivanec 1988)
- JABLANOVEC: HPD Kameni svati 1991.
- IVANIĆGRAD: PD Prijatelj prirode 1983. (SI)
- JASTREBARSKO: HPD-ov povjerenik 1878; HPD-ova podružnica Plešivica 13. 2. 1922; PD Jastrebarsko 16. 11. 1949. (P); POK Jelen postoji 8.6.1994.
- JELENJE (Podkilavac): HPD Obruč 8. 12. 1994.
- JURŠIĆI (u Istri): PD Učka 26. 11. 1950. (P)
- KAMANJE: PD Vrlovka 30. 1. 1999. (HP 1999,92)
- KARLOVAC: HPD-ov povjerenik 1878; inicijativni sastanak HPD-ove podružnice Okić 23. 6. 1898; 1923. ponovno osn. HPD-ova podružnica Ozalj (1926. mijenja ime u Martinščak); PD Karlovac 8. 9. 1948. (1954. mijenja ime u Dubovac) (HP 1922,272); PD Josip Kraš pri domu JNA 20. 6. 1951. (P); PD Martinščak 5.3.1991. (NP 1991,94)
- KASTAV: HPD-ova podružnica Učka 1919. (P); PD Kastav 7. 4. 1994..
- KAŠINA: PD Blagus 1986. (HP 1996,347)
- KAŠTEL KAMBELOVAC: PD Ante Bedalov 1990.
- KAŠTEL SUĆURAC: PD Kozjak 29. 4. 1949. (P; Srebrni jubilej PD Kozjak, Kaštel Sućurac 1974)
- KAŠTEL STARI: PD Malačka 13. 12. 1997.
- KISELJAK: PD Pogorelica postoji 1997. (HP 1997, 258)
- KLANJEC: HPD-ova podružnica Cesargrad 17. 4. 1937. PD Cesargrad 15. 5. 1951. (P)
- KLANA: PD Pliš 24. 5. 1996.

KNIN: HPD-ova podružnica Risovac 1929; PD Dinara 1953. (P); obn. 1996. (HP 1999, 125)

KONJŠČINA: PD Gradina 4. 3. 1982. (HP 1992, 132)

KOPRIVNICA: HPD-ova podružnica Bilo 1928; PD Bilo 6. 6. 1950 (časopis Bilogorski planinar br. 1-44, 1980-1997); podružnica RTPD Prijatelj postoji 1929. (P); PD Pevac postoji 1995.

KORČULA: PD Crni vrh 1978. (SI)

KORENICA: HPD-ov povjerenik 1883; PD Plješivica 5. 3. 1953. (P)

KOSTAJNICA: PD Djed 1977. (NP 1977, 286)

KOTOR: HPD-ova podružnica 1932. (P)

KRAPINA: HPD-ova povjerenik 1883; HPD-ova podružnica Strahinjčica 19. 4. 1899; PD Strahinjčica (u početku se zvalo PD Krapina) 17. 12. 1948. (75 godina plan. rada u Krapini, Krapina 1974)

KRASICA: HPD-ova podružnica Snježnik 31. 5. 1923. (P)

KRASNO: PD Rajinac 1960. (P)

KREŠEVO: HPD-ova podružnica Bitovnja 18. 7. 1937. (P); PD Bitovnja obnovljeno je u veljači 1996. (HP 1997, 347)

KRIŽEVCI: HPD-ova povjerenik 1878; HPD-ova podružnica Kalnik prije 1. svjetskog rata; ponovno osn. 5. 2. 1924; PD Kalnik 18. 6. 1948; ogranak PD Sljeme 1960. (P)

KUPRES: HPD-ova podružnica početkom kolovoza 1938. (P)

KUTINA: HPD-ova podružnica Moslavina 7. 3. 1924; PD Jelengrad 12. 1. 1953. (P); obn. 1992. (HP 1992, 191); PD Yeti 9. 11. 1984. (SI)

KUTJEVO: PD Krndija 11. 6. 1951. (P, SI)

LABIN: PD Skitaci 4. 12. 1992.

LEPOGLAVA: PD Trakošćan 14. 4. 1964.

LIPIK: PD Lipa 28.4.1994.

LIVNO: HPD-ova podružnica Cincar 23. 4. 1919. (P); PD Cincar postoji 1997. (HP 1997, 258)

LOKVE: Plan. klub Runolist 1922, poslije postaje HPD-ova podružnica; PD Lokve 15. 3. 1953. (P)

LOVRAN: PD Knezgrad 8. 12. 1995.

LUDINA: PD Moslavina postoji 1979. (NP 1981,96; SI)

MAKARSKA: HPD-ova podružnica Biokovo 2. 3. 1929; podružnica RTPD Prijatelj prirode 1923; PD Biokovo u ožujku 1951. (P; I. Puharić: Biokovo, planina i planinarstvo, Makarska 1990); PD Ekstrem početkom 1998. (HP 1998,348)

MALI LOŠINJ: PD Osoršćica 10. 12. 1990. (HP 1992, 35)

MATULJI: PD Lisina 5.4.1995.

METKOVIĆ: PD Šibanica 5. 5. 1985. (NP 1985, 111)

MEDAK: PD Badanj 26. 6. 1955 (P); obn. 1989.

MOSTAR: HPD-ova podružnica Prenj 19. 11. 1933. (P); obn. 29. 11. 1994. (HP 1995, 235)

MRKOPALJ: HPD-ova podružnica Bitoraj 1920; PD Bijele stijene 28. 4. 1950. (P)

MRZLA VODICA: HPD-ova podružnica Gorštak 1. 11. 1932.

MURSKO SREDIŠĆE: PD Bundek 16. 7. 1998.

NAŠICE: HPD-ova podružnica Bedemgrad u siječnju 1923; 1936. obn. pod imenom Petrov vrh; PD Krndija 1962. (P)

NOVA GRADIŠKA: HPD-ova podružnica Strmac 6. 11. 1932. PD Strmac 6. 11. 1953 (P)

NOVALJA (otok Pag): Speleološki aktiv Otočani 1974. (P)

NOVI MAROF: PD Grebengrad 1950. (P)

NOVI TRAVNIK (Bučići): PD Kuk 20. 4. 1996. (HP 1997, 259)

NOVI VINODOLSKI: HPD-ova podružnica Rujnik 17. 5. 1929. (P)

NOVSKA: PD Psunj 1. 6. 1951; PD Novska '99 1990; PD Novsko brdo 1998..

OBROVAC: PD Tulove grede 9. 10. 1980. (NP 1980, 295)

OGULIN: HPD-ov povjerenik 1878.; HPD-ova podružnica Klek 8. 12. 1921; PD Klek 23. 4. 1950. (P)

OMIŠ: HPD-ova podružnica Dinara 29. 8. 1936; PD Borak oko 1966. (P); PD Imber 1980. (SI); obn. 25. 4. 1995. (HP 1995, 304)

- OPATIJA: PD Opatija 11. 12. 1950. (P); PD Orljak početkom 1984. (NP 1984, 95)
- ORAHOVICA: HPD-ova podružnica Krndija 21. 11. 1925; PD Orahovica 12. 12. 1962. (P)
- OROSLAVJE: HPD-ov povjerenik 1883; 1941. postoji planinarska organizacija; PD Runolist 1958. (obn. 6. 6. 1974) (P)
- OSIJEK: PD Bršljan 31. 7. 1895; HPD-ova podružnica Jankovac 19. 11. 1925; podružnica RTPD Prijatelj prirode 1927; PD Jankovac 17. 9. 1948. (danas Bršljan-Jankovac) (K. Firingner: 80 godina organiziranog planinarstva u Osijeku, prilog časopisa NP 1975); PD Zanatlija 28. 2. 1971. (P); PD Grafičar 1983. (SI); PD PTT Osijek 1983. (SI)
- OTOČAC: HPD-ov povjerenik 1883.; HPD-ova podruž. Rajinac 1. 6. 1930; PD Gromovača 1970. (P)
- OTOK (kod Sinja): HPD Kamešnica 12.8.1993.
- OZALJ: PD Ozalj 20. 9. 1950. (P); PD Grad Ozalj u travnju 1998. (HP 1999, 92)
- PAKRAC: HPD-ova podružnica Čaklovac 29. 1. 1928; 1935. mijenja ime u Psunj; PD Brezovo polje 19. 4. 1953. (1964. mijenja ime u Psunj) (HP); obn. 8. 2. 1996 (R.Čišper: 70 godina planinarstva u Pakracu, Pakrac 1999)
- PAZIN: Societa alpina dell' Istria 25. 11. 1876 (HP 1996, 305); Societa Escursionisti Istriani "Monte Maggiore" 17. 1. 1909 (SI); 1954. preseljeno je sjedište PD Planik iz Čepića u Pazin (HP); PD Pazinka u prosincu 1981. (NP 1982, 48)
- PERUŠIĆ: PD Štirovača 14. 9. 1951. (P)
- PETRINJA: HPD-ova podružnica Zrin 12. 2. 1922; PD Zrinska gora 9. 4. 1951. (P); PD Petrinja postoji 1981. (NP 1981, 190), a njegovi članovi osnivaju PD Gavrilović 10. 1. 1984. (HP 1991, 276); PD Petrinja.
- PETROVARADIN: 1941. i 1942. postoji PD koje je učlanjeno u Hrvatski planinarski savez (P)
- PLETERNICA: PD Klikun u studenom 1983. (NP 1984, 46)
- PLITVICE: PD Plitvice 1983. (SI)
- PLOČE: PD Grabovica 12. 11. 1981. (NP 1981, 286)
- PODGORA-KRAJ: HPD-ova podružnica Borak 27. 10. 1929. (P); PD Vitrenik 1980. (SI)
- PODRAVSKA SLATINA: PD Vrani kamen 10. 3. 1951. (P); PD Točak 1979. (SI)
- PODSUSED: PD Susjedgrad 4. 5. 1950. (P)
- POŽEGA: prvi pokušaj osnivanja HPD-ove podružnice 1898; podružnica Papuk osn. 21. 3. 1900 (Ž. Poljak: Stoljetnica Sokolovca, Povijest hrv. športa br 120, 1999); obn. 27. 1. 1934. pod imenom Sokolovac; PD Sokolovac 12. 2. 1950. (P)
- PREGRADA: PD Kuna gora 23. 4. 1950. (P)
- PULA: PD Istra 2. 4. 1952. (P); PD Glas Istre 4. 6. 1982. (HP 1992, 181)
- RAB: HPD-ova podružnica Kamenjak 8. 6.1932. (P)
- RAŠA: PD Rudar 15. 6. 1950. (P)
- RAVEN: PD Hum 1. 11. 1952.
- RAVNA GORA: HPD-ova podružnica Bjelolasica 5. 2. 1933; PD Bjelolasica 18.4.1950; PD Višnjevica 21.6. 1980. (HP 1991, 82; N. Acinger: 60 godina planinarstva u Ravnoj Gori, Ravna Gora 1993))
- RIJEKA: Club alpino fiumano (CAF) 12. 1. 1985. (Quarant' anni di Vita Alpinistica Fiumana, CAF Rijeka 1925); 1902. postoji PD Liburnia; Primorsko planinsko društvo (na Sušaku) 1888; Societa Alpina "Carsia" 1910; za vrijeme tal. vladavine postoji Unione Operaia Escursionisti Italiani; HPD-ova podružnica na Sušaku 28. 11. 1913. (obn. 27. 7. 1923. pod imenom Velebit); podružnica RTPD Prijatelj prirode u travnju 1929; PD Rijeka 15. 6. 1958. (1962. preimenovano je u PD Platak); PD Torpedo 27. 2. 1953; PD 3. maj 10. 4. 1953; PD Rikard Benčić 2. 3. 1953; PD Učka 13. 2. 1957; PD Snježnik krajem 1960; PD Kamenjak 1962; PD Tuhobić 11. 2. 1965. (P; SI); PD Obruč 1978. (NP 1984, 219); POK Rijeka 1986. (SI); ŠPK Čopalj postoji 1995; Riječki alpinistički klub oko 1998.
- SAMOBOR: HPD-ova podružnica Japetić 27. 4. 1924; PD Samobor 26. 6. 1948. (1953. mijenja ime u Japetić (Pedeset godina PD Japetić, Samobor 1973); PD Maks Plotnikov 1960. (P)

- SARAJEVO: HPD-ova podružnica Bjelašnica 21. 4. 1923. (P); PD Bjelašnica u okviru HKD Napredak 12. 12. 1998. (HP 1999, 124)
- SENJ: HPD-ova podružnica Senjsko bilo 30. 11. 1913. (P); PD Zavižan 1950. (NP 1981,92)
- SESVETE: PD Lipa 3. 9. 1952. (HP 1998, 121; V. Šmaicelj i dr.: Kronika PD Lipa, u Planinarsko-turistički vodič po Sesvetskom prigorju, Sesvete 1977)
- SINJ: HPD-ova podružnica Svilaja 23. 5. 1924; PD Svilaja osn. je prije 1964. (P)
- SISAK: HPD-ova podružnica Gvozd 22. 9. 1924; PD Sisak 18. 6. 1948. (HP 1991, 234); PD Prijatelji planina.
- SKRAD: HPD-ova podružnica Skradski vrh 1928; PD Skrad 10. 12. 1952. (P); PD Skrad 22. 2. 1980. (NP 1980, 151)
- SLAVONSKI BROAD: HPD-ova podružnica 1925; PD Dilj 7. 2. 1949. (P; T.Trifunović: Planinarstvo u Brodu, S. Brod 1990))
- SPLIT: PD Dinara u siječnju 1925. nastaje fuzijom s PD Mosor iz Gornjih Poljica; HPD-ova podružnica Mosor 4. 12. 1925; podružnica RTPD Prijatelj prirode oko 1928; PD Mosor 30. 6. 1948 (S. Vrdoljak: PD Mosor Split 1945-1967, Zagreb-Split 1968; 50 godina PD Mosor Split, Split 1975); Planinarski klub Split 1959 (PK "Split" Split 1933-1973, Split 1973); PD Marjan 19. 5. 1960. (P); SPK Marulianus 2.4.1992 (HP 1992,191)
- STARIGRAD (na Hvaru): HPD-ova podružnica 23. 4. 1933. (P)
- STARIGRAD (kod Senja): HPD-ova podružnica Gromovača 18. 3. 1931. (P)
- STARIGRAD-PAKLENICA: HPD-ova podružnica Paklenica 23. 4. 1933. (P)
- STARO PETROVO SELO: PD Maksimov hrast postoji oko 1954. (Pl)
- STRAŽA: PD Sloga 25. 7. 1952. (P)
- SUNGER: PD Bitoraj 2. 10. 1952. (Sl)
- SVETI JURAJ: HPD-ova podružnica Zavižan 16. 6. 1919. (P)
- ŠIBENIK: HPD-ova podružnica Kamenar 6. 1. 1926; PD Kamenar 10. 11. 1949. (P); obn. 10. 1. 1985. (HP 1997, 53); PD Sveti Mihovil 20. 12. 1995.
- TRAVNIK: HPD-ova podružnica Vlačić postoji 1941. (P)
- TRŠĆE: PD Rudnik 1978. (NP 1985, 71; Sl)
- UMAG: PD Planik 9. 12. 1983. (NP 1985, 70)
- VARAŽDIN: Varaždinsko planinarsko društvo 10. 11. 1919; 19. 6. 1923. pristupa HPD-u i mijenja ime u Ravna gora. PD Ravna gora 7. 7. 1948. (Z. Smerke: Bibliografija o PD Ravna gora, u: T. Đurić - Z. Smerke: Ravna gora, Varaždin 1980); ogranak PD Sljeme 7. 9. 1959. (P); PD Dugi vrh 1975. (NP 1976, 144); PD LTA 1890. (1992. preimenovano u PD MIV); PD PTT 20. 1. 1985. (Sl); PD Univerzum 1993; 14. 12. 1997. preimenovano u PK Vertikal.
- VARAŽDINSKE TOPLICE: PD Tonimir 8. 6. 1995. (HP 1995, 269)
- VAREŠ MAJDAN: 1941. postoji HPD-ova podružnica (P)
- VELIKA GORICA: HPD-ov povjerenik 1878; PD Vukomerić 1. 10. 1951. (P)
- VINKOVCI: PD Vinkovci 16. 3. 1953. (P)
- VIROVITICA: HPD-ova podružnica Papuk 14. 10. 1928; PD Papuk oko 1950. (P)
- VITEZ: PD Vitez postoji 1997. (HP 1997, 258)
- VODICE: PD Klen 12. 2. 1998. (HP 1998, 91)
- VRBANJA: PD Majeвица 4. 3. 1954. (P)
- VRBOVEC: PD Vrbovec 1955. (NP 1978, prilog br. 3-4)
- VRBOVSKO: HPD-ova podružnica Lovnik 1898; reorg. 1925; PD Kozarac koncem 1950. (P); obn. 30. 9. 1988. (NP 1989, 46); postojalo je i PD Beljavine. (NP 1984, 94 i 126)
- VRSAR: PD Vrsar postoji 1996.
- ZABOK: PD Plavinka 12. 3. 1958. (P); obn. 16. 1. 1986. (NP 1986, 32)
- ZAČRETJE: PD Vraniczany 1985. (Sl)

ZADAR: PTD Liburnia 24. 7. 1899; PD Liburnija 23. 3. 1952; PD Paklenica 21. 4. 1961. (P; L. Golf: Razvoj turizma u Dalmaciji, Split 1929; V. Maštrović: Prvi turistički savezi u Dalmaciji, Zadar 1960; Đ. Perić: 80 godina organiziranog planinarstva u Zadru, Zadar 1979, prilog časopisa NP)

ZAGREB: HPD 15. 10. 1874; Hrvatsko-američki planinsko-gorski klub 27. 7. 1922; HPD-ova podružnica Sljeme 6. 6. 1923. (osamostalila se pod imenom HTK Sljeme 1925); podružnica RTPD Prijatelj prirode 1924, a od 1930. je u Zagrebu i središte toga društva (60 godina Prijatelja prirode; 50 godina "Glavice, Zagreb 1984); PD Vitorog 4. 9. 1938; PD Poštanska štedionica oko 1939; PD Cepin i PD Ozalj 1940; PD Zagreb 20. 5. 1948. (poslije je preimenovano u HPD Zagreb-Matica) (V. Blašković: PD Zagreb-Matica 1948-1978, Zagreb 1978, prilog časopisu NP); PD Željezničar 20. 1. 1950 (PD Željezničar Zagreb 1950-1990, Zagreb 1990); PD Sveučilišta Velebit 27. 1. 1950; PD Prigorac 9. 2. 1950; PD Garnizon Zagreb 29. 9. 1950. (25. 2. 1958. preimenovano u PD Sutjeska); PD Runolist u Stenjevcu 11. 5. 1950. (oko 1960. mijenja ime u PD RIS); PD Sljeme 11. 5. 1950 (45 godina PD HPT Sljeme, Zagreb 1955); PD Grafičar 17. 5. 1950 (PD Grafičar 1950-1975, Zagreb 1975); PD Grič 24. 1. 1951. (10. 10. 1958. mijenja ime u Runolist); PD Zanatlija 9. 2. 1951; PD Medvednica 9. 5. 1951; PD Risnjak u proljeće 1951; PD Cepin u Vrapču 1951. ili 1952; PD Javor 28. 12. 1952; PD Priroda 9. 2. 1953. (poslije preimenovano u Priroda-PBZ); PD Rade Končar 8. 1. 1954. (1993. preimenovano u PD Kapela); PD Gorščica 6. 3. 1954; PD Prijatelj prirode 14. 2. 1955; PD Trešnjevka 29. 9. 1955. (poslije preimenovano u Trešnjevka-Monter); Alpinistički klub 1959; PD NIK oko 1960; PD Pliva 1961 (35 godina HPD Pliva, Zagreb 1997); PD Troglav nastalo je 1963. fuzijom PD Pliva i PD Javor; PD Kontakt oko 1963. (poslije preimenovano u Elektrokontakt); PD Vihor 23. 9. 1969 (PD Vihor 1969-1979, Zagreb 1979, prilog časopisa NP); PD Nikola Tesla 25. 4. 1973. (poslije preimenovano u Tesla-Ericsson); PD Medvednica 12. 3. 1974; PD Naftaplín 2. 4. 1974; PD OKI 18. 1. 1975. (poslije preimenovano u INA-OKI) (P; 20 godina PD INA OKI, Zagreb 1995)); PD slijepih Prijatelji planina 18. 3. 1976. (NP 1976, 143), obn. 25. 11. 1995. (HP 1996, 32); PD Bitoraj 7. 3. 1980. (NP 1980, 151); PD Novi Zagreb 17.12. 1980. (NP 1981,48); PD Dr. Mladen Stojanović 1981. (NP 1981, 286); PD Industrogradnja 15. 12. 1983. (NP 1984, 46); PD Ferimport 1985. (NP 1985, 71); PD Kliničkog bolničkog centra Maksimir 22. 5. 1985. (HP 1991, 178); POK Maksimir 4. 4. 1986; PD IKOM postoji 1986; PD Zvončić 1985; PD INA-Trgovina Bjelolasica 29. 5. 1986. (NP 1987, 48); PD Monter 22. 10. 1986, poslije preimenovano u PD Trešnjevka (NP 1987, 94); PD Gornje Vrapče 6. 5. 1983.; PD Dalekovid 1988; PD Črnomerec 27. 11. 1985; PD Očnica 11. 12. 1982; PD Medveščak 1989.; PD Prvomajska postoji 1989; PD TEP 20. 12. 1983; PD RTV Zagreb 1990; PED Duga 1990; PD INA-Projekt 9. 11. 1987; 10. 1. 1986 preimenovano u PD INA-Projekt; PD Stanko Kempny 1991. (HP 1992, 88); ŠPK Art Rock postoji 1995, sada pod imenom Svarog; HPD Dom hrvatskih branitelja 24.1.1996, od 11.12.1997 HPD Pečovje (sa sjedištem u Dubravi); HPD Končar-KET 7. 12. 1994; HOD Antun Mihanović postoji 1995; PD INA-Inženjering 9. 11. 1978; Vrapče 17. 11. 1997.

ZAGVOZD: HPD Sv. Jure 8. 4. 1995. (HP 1995, 264)

ZAPREŠIĆ: PD Kamení svatovi 19. 2. 1958. (P)

ZAVIDOVIĆI: HPD-ova podružnica Taján nastala je 1940. fuzijom DPBiH s HPD-om. (P)

ZELINA: PD Zelina 1989.

ZLATAR: HPD-ov povjerenik 1883; HPD-ova podružnica Oštrc u svibnju 1923; PD Oštrc 2. 6. 1952. (P); obn. 29. 2. 1976. (NP 1976, 95)

ZLATAR-BISTRICA: PD Zlatar-Bistrica 1982. (SI)

ŽUPANJA: PD Županja 25. 4.1954. (P); PD Tikvica 14. 3. 1997. (HP 1999, 116)

ŽUPANIJA: PD Županja 25. 4. 1954. (P); PD Tikvica 14. 3. 1997. (HP 1999, 116)

SAMOBOR: HPD-ova podružnica Japetić 27. 4. 1924; PD Samobar 26. 6. 1948. (1953. mijenja ime u Japetić (Pedeset godina PD Japetić, Samobar, 1973); PD Maks Pionikov 1960. (P)

KRONOLOŠKA TABLICA HRVATSKOG PLANINARSTVA

Dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

1536. Petar Zoranić Ninjanin, nadahnut ljepotama Velebita i Dinare, piše pjesničko djelo "Planine", prvu planinarsku knjigu u povijesti svjetskog planinarstva (tiskana je u Veneciji 1569)
1689. Slovenac Ivan Vajkard Valvasor u svojoj knjizi "Die Ehre des Herzothums Krain" donosi crtež Kleka, prvu sliku te planine.
1774. talijanski opat Alberto Fortis objavljuje na četiri jezika slavno djelo "Viaggio in Dalmazia" s mnogim podacima o hrv. planinama
1776. početak hrv. speleologije: Ivan Lovrić u kritičkom djelu "Bilješke o Putu po Dalmaciji Alberta Fortisa" opisuje na tal. jeziku svoje istraživanje špilje na izvoru Cetine
1838. saski kralj Friedrich August II. istraživajući hrv. floru penje se u društvu s grofom Josipom Jelačićem na Učku, a zatim i na druge visoke hrv. planine (Plješevicu, Biokovo itd.)
1843. prvi poznati alpinistički uspon u Hrvatskoj: ilirkinja Dragojla Jarnević u svom Dnevniku opisuje uspon kroz stijenu Okića u Samoborskom gorju smjerom koji je poslije sto godina postao vježbalištem hrv. alpinista
1852. prvi poznati planinarski putopis u hrv. književnosti: Avelin Čepulić u zagrebačkom "Nevenu" opisuje uspon skupine riječkih planinara pod naslovom "Zora na Učki"
1852. prva hrv. planinarska ekspedicija: dr. Josip Schlosser i Ljudevit Vukotinović, budući predsjednici HPD-a, istražuju hrv. planine i 1869. objavljuju kapitalno djelo "Flora croatica" kojim je utemeljena hrv. botanička znanost
1870. prvi hrv. planinarski objekt: nekolicina zagrebačkih građana na poticaj Vilima Lovrenčića o svoj trošak grade na Sljemenu drvenu piramidu
1874. povijesni susret u Ogulinu prof.dr. Johannes Frischaufa iz Graza s dvojicom hrv. književnika na kojem je potaknuto osnivanje HPD-a
1874. prva hrv. planinarska organizacija: 15. listopada inicijativni sastanak za osnivanje HPD-a
1875. prvi organizirani planinarski pohod: HPD organizira 17. i 18. svibnja "laznju" na Oštrc i Plešivicu u Samoborskom gorju
1875. prvo planinarsko predavanje: profesor. dr. Gjuro Pilar na sastanku HPD-a govori "O postanku gorah"
1876. u Pazinu osn. Societa Alpina dell' Istria, drugo planinarsko društvo u Hrvatskoj
1877. HPD svečano otvara novu drvenu planinarsku piramidu na Sljemenu
1878. prva planinarska kuća u Hrvatskoj: zagrebačko Gradsko poglavarstvo daje HPD-u svoju lugarnicu na Sljemenu, tzv. Gradsku kuću, koja je poslije dogradnjama povećavana i 1925. nazvana Tomislavov dom (izgorio 5.2.1934)
1881. HPD na Plešivici svečano otvara "čardak" (sklonište)
1882. prve planinarske markacije u Hrvatskoj: HPD-ov tajnik Levin Schlosser označava raznim bojama prilaze Sljemenu i njihovu kartu objavljuje u HPD-ovoj Spomenici 1884.
1884. prva knjiga hrv. planinarske organizacije: Spomenica hrvatskog planinskog društva" u povodu 10-godišnjice osnutka
1885. u Rijeci osn. Club Alpino Fiumano (CAF), treće društvo u Hrvatskoj (1919. postaje sekcijom Cluba Alpino Italiano)
1888. na Sušaku osn. Primorsko planinsko društvo kao hrv. protuteža CAF-u
1889. HPD podiže na Sljemenu željeznu piramidu (njoj je posvećen poseban članak u ovome jubilarnoj broju HP)
1895. prvo planinarsko društvo u Slavoniji: u Osijeku je 31. srpnja osn. PD "Bršljan"
1898. počinje izlaziti "Hrvatski planinar", prvi hrv. planinarski časopis; izlazi i danas pod istim imenom, a lani je proslavio stoljetnicu izlaženja
1898. promjenom statuta decentraliziran je HPD i osnivaju se podružnice po Hrvatskoj (Visočica, Ivančica itd.)
1899. prva planinarska organizacija u Dalmaciji: u Zadru je 14. rujna osn. Planinarsko turističko društvo "Liburnia"
1900. osnovana prva hrv. speleološka organizacija: u zadarskoj "Liburniji" djeluje Speleološki odsjek koji organizira terenska istraživanja
1912. prvi penjački uspon u Klekovo stijeni: tri HPD-ova člana uspjela su se smjerom koji nam danas nije poznat
1922. prva velika planinarska izložba, u Umjetničkom paviljnu, čime je započeo niz izložaba planinarske fotografije

1923. 21. travnja osn. je u Sarajevu HPD-ova podružnica "Bjelašnica", prva hrv. planinarska organizacija u Bosni
1923. 6. lipnja se osamostaljuje HPD-ova podružnica "Sljeme" u Zagrebu koja, za razliku od HPD-a, počinje razvijati alpinizam
1925. osniva se na HPD-ov poticaj, na Plitvicama, Savez planinarskih društava Kraljevine Jugoslavije (poslije Planinarski savez Jugoslavije; PSJ)
1926. prvi opisani prvenstveni alpinistički uspon u Hrvatskoj: Zvonimir Badovinac se s drugovima penje kroz Klekovu stijenu Cepinaškim smjerom
1926. prva smrtna planinarska nesreća u Hrvatskoj: 9. travnja pala je s Klečica i poginula Zagrepčanka Etelka Hagenreiter
1929. je u HPD-u osnovana Skijaška sekcija koja je snažno potaknula planinarsko skijanje
1929. prva Hrvatica svladala je Sjevernu triglavsku stijenu: 15. rujna članica HTK "Sljeme" Nevenka Plešnik
1930. ing. Ante Premužić počinje graditi glasovitu 50 km dugačku planinarsku stazu uzduž Velebit ("Premužićeva staza")
1930. prvi hrv. uspon na Mont Blanc, i to bez vodiča (članovi HTK "Sljeme" Dušan Jakšić i Franjo Draženović)
1931. prvi hrv. uspon na Matterhorn bez vodiča (isti penjači kao i na Mont Blanc)
1931. prvi hrv. planinarski dugometražni film: Branimir Gušić snima s Karlom Koranekom svoj putopisno-etnografski film "Durmitor"
1933. 19. studenoga osn. je u Mostaru HPD-ova podružnica Prenj, prva hrv. planinarska organizacija u Hercegovini
1935. osn. je u HPD-u Alpinistička sekcija (poslije preimenovana u Alpinistički odsjek), prva hrv. alpinistička organizacija
1936. Alpinistička sekcija organizira za 50 polaznika prvu hrv. alpinističku školu
1937. HPD slavi otvorenje novoga reprezentativnog Tomislavovog doma na Sljemenu, najvećeg i najljepšeg doma u našoj povijesti (izgorio je 16.6.1964)
1938. prvi hrv. ženski uspon na Mont Blanc: 11. kolovoza je na vrhu Micika Froelich iz Zagreba
1938. prva alpinistička smrtna nesreća: zagrebački penjač Drago Brahm poginuo je 27. lipnja u Anića kuku na Velebitu
1939. prvi zimski penjački uspon: 19. veljače S. Brezovečki, E. Laszowski i I. Bumba uspinju se HPD-ovim smjerom na Kleku
1939. 27. lipnja osniva se u Zagrebu Savez hrvatskih planinarskih društava
1940. prvi uspješni prvenstveni uspon na Velebitu: M. Dragman i S. Brezovečki penju se Brahmovim smjerom kroz stijenu Anića kuka
1940. 18. listopada se sjedinjuje Društvo planinara u Bosni i Hercegovini s HPD-om, čime HPD dobiva niz novih podružnica i planinarskih kuća u BiH
1941. prva hrv. alpinistička ekspedicija: devet članova HPD-a bilježi niz prvenstvenih uspona na Čvrnsnici, čime započinje alpinistička era u BiH
1942. članovi HPD-a održavaju u Slovačkoj alpinistički tečaj za slovačku vojsku (tečaj ponavljaju 1943)
1944. prvi hrv. uspon iznad 6000 m: Tibor Sekelj penje se na Aconcaguu (iduće godine ponavlja uspon)
1945. komunistička Jugoslavija raspušta sva planinarska društva
1948. osn. je PD "Zagreb", prvo planinarsko društvo u "drujoj" Jugoslaviji, a iste se godine osniva i Planinarski savez Hrvatske (HPS; 1991. je preimenovan Hrvatski planinarski savez; HPS)
1949. počinje izlaziti mjesečnik "Naše planine", koji nastavlja tradiciju "Hrvatskog planinara" (od 1991. ponovno nosi stari stari naslov "Hrvatski planinar")
1950. 24. veljače je u HPS-u osnovana Gorska služba spašavanja
1952. HPS osniva referadu za speleologiju (danas Komisija za speleologiju)
1953. 25. i 26. lipnja održava se na Plitvicama prvi Slet planinara Hrvatske
1953. 24. lipnja HPS postaje član Međunarodnog saveza planinarskih društava (UIAA); 1958. njegovo mjesto zauzima Planinarski savez Jugoslavije)
1953. Speleološki odsjek PD "Željezničar" u Zagrebu počinje izdavati "Speleolog", prvi hrv. speleološki časopis (izlazi i danas)
1955. prva hrv. visokogorska ekspedicija u inozemstvo: pod vodstvom Stanka Vičića riječki se planinari penju na Kilimanjaro
1956. 11. i 12. studenoga na Dinari prvo hrv. prvenstvo u orijentacijskom sportu sa 150 natjecatelja
1956. prvi hrv. planinarski muzej: na poticaj Vladimira Blaškovića a trudom Ivice Sudnika osnovan je u Samoborskom muzeju
1969. otvorenje Velebitskog planinarskog puta uzduž planine sa 17 kontrolnih točaka

1971. 3. studenoga hrv. zastava prvi put na Himalaji (Željko Poljak na Bezimenom vrhu u Annapurni)
1971. prva hrv. alpinistička ekspedicija u inozemstvo: prvenstveni usponi na Grenlandu pod vodstvom Jerka Kirigina)
1971. u HPS-u je osn. Komisija za zaštitu prirode
1972. otvorenje Društenog doma HPS u Zagrebu
1974. najteža nesreća u povijesti hrv. alpinizma: na Kavkazu u stijeni Ušbe poginuli su Ante Bedalov, Nenad Čulić, Viktor Tabaković i Urso Vrdoljak
1974. UIAA održava redovnu godišnju generalnu skupštinu u Delnicama, u organizaciji PSH, a u čast stoljetnice hrvatskog planinarstva
1979. prvi Hrvat na Mount Everestu: Stipe Božić iz Splita (jedan od rijetkih himalajaca koji je na vrhu bio dva puta)
1982. prva hrv. speleološka ekspedicija u inozemstvo: Gouffre Berger u Francuskoj
1982. prva zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija: Annapurna pod vodstvom Darka Berljaka
1984. u Ogulinskom je muzeju uređena alpinistička zbirka (proširena 1999)
1986. početak sportskog penjanja u Hrvatskoj: AO "Mosor" organizira u travnju na Marjanu prvo prvenstvo Jugoslavije u sportskom penjanju
1991. HPS se odlukom skupštine razdružuje od PSJ
1991. HPS je ponovno primljen u UIAA; bila je to prva hrv. sportska organizacija udružena u neki međunarodni savez
1991. hrv. planinari osnivaju Planinsku satniju "Velebit" i "Gorski zdug" koji su uspješno sudjelovali u Domovinskom ratu
1992. prvi Hrvat na čelu jedne svjetske sportske organizacije: Ilica Piljić izabran je za predsjednika Međunarodnog sportsko-penjačkog komiteta
1993. planinari speleolozi otkrivaju prvu jamu u Hrvatskoj dublju od 1000 m (Lukina jama na Velebitu, 1355 m; poslije je istražena do dubine od 1392 m)
1995. Prva hrvatska himalajska ekspedicija penje se 25. i 27. rujna Cho Oyu s tibetske strane
1997. Druga hrvatska himalajska ekspedicija osvaja 24. i 25. svibnja s tibetske strane Mount Everest
1998. Treća hrvatska himalajska ekspedicija penje se 24. rujna s tibetske strane na Shisha Pangmu
1998. u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu svečano je proslavljena stoljetnica prvoga broja "Hrvatskog planinara"
1998. Dan hrvatskih planinara obilježen je 30. svibnja usponom sedam stotina planinara na najviši vrh Republike Hrvatske Dinaru

Najviša HPD-ova planinarska kuća: Veliki Viliac na Čvrstnici (1961 m)

HRVATSKO PLANINARSTVO U SADAŠNJOSTI I BUDUĆNOSTI

DRAGO TROŠELJ, dopredsjednik HPS-a

I.

Hrvatsko planinarstvo tijekom 1999. godine proslavlja i bilježi 125. obljetnicu od davne 1874. godine kada je zasnovano i to svjesno i organizirano hrvatsko planinarstvo, te podjedno i kao značajnu obljetnicu nastanka i opstanka HPS-a, odnosno hrvatske planinarske organizacije.

Kao i u vrijeme svih dosada velikih obljetničkih bilježenja, tako se i danas postavlja prvenstveno pitanje hrvatskog planinarstva u **sadašnjosti i budućnosti**. To su odgovorno utvrđivale sve generacije koje su održavale, njegovale i izvršavale vrhovne ciljeve planinarstva u prostorima hrvatskog narodnog i državnog života kroz različita povijesna razdoblja.

Spomenimo da je tako i u vrijeme proslave 50. obljetnice HPD 1924. godine dr. Ivan Krajač podnio za ono vrijeme vrijedan referat "Razvitak Hrvatskog planinarskog društva" (HPD), u kome je to društvo, prema njemu, nastavši u historičke dane otvorenja Hrvatskog Sveučilišta niklo kao dopuna onoga kulturnog kruga kojemu je Narodno Sveučilište imalo biti najpotpuniji i najviši izražaj. Dakle, vrhovni cilj je bio da hrvatskom kulturnom pokretu pomogne podati jedan dio njegova narodnog kulturnog sadržaja, stoga oduvijek proizlazi kulturna tradicija hrvatskog planinarstva. U navedenom referatu jasna je uočljiva tvrdnja da je planinarstvo plod kulture i spontani idealistički pokret inteligentnih masa iz ljubavi za rodnu grudu, napose planinu i prirodu, uključujući u sebi život na svježem zraku, tjelesni napor, upoznavanje domovinskog tla i vlastitog naroda, te jake estetske utiske i faktore narodnog odgoja kao i discipline širokih slojeva naroda.

Dakle, povijesno promatrajući, od postanka HPD-a pa do danas planinarstvo je bilo čimbenik narodnog odgoja širokih narodnih slojeva, pa je radi toga svaka moderna država, pa tako i naša Republika Hrvatska imala, a mora i treba

imati velik interes za razvoj i opstanak planinarske organizacije kao dijela ukupnog društvenog projekta o širokim i posljedično bitnim slobodama i uvjetima za ostvarenje sretnog života u vlastitoj domovini. Iako država ne može stvarati niti nametati planinarstvu bilo koje okvire, jer je planinarstvo socijalni pokret, plod privatne i socijalne inicijative, za očekivati je da će i nadalje državna zajednica planinarstvo podupirati i podsticati, bilo u razvoju kao jedinstvenog športskog pokreta, bilo u organiziranju planinarske organizacije. To ima posebnog smisla i u razlogu što je temeljna zadaća planinarstva buđenje i razvijanje istinske ljubavi za rodnu grudu i prirodu, koja je odavno izvor i utočište čovjekovih najplemenitijih misli, sjećanja i zapažanja, pa je za mnoge planinare i simboličan uspon prema planinarskim vrhuncima i neodoljiva težnja visinama dio njihova nastojanja da se tijelom i duhom uzdignu do Svevišnjeg, nalazeći u tome izuzetnu ljepotu i smisao planinarenja.

Stoga je za očekivati da će hrvatsko planinarstvo u novom vremenu, nakon prelaska praga novog tisućljeća, a ovisno o sposobnosti da se odgovori na mnoga pitanja, ne samo pridonijeti opstanku već snažno unaprijediti i razviti svoju široku djelatnost na dobrobit hrvatskom športskome i kulturnom puku i građanima lijepo i drage Domovine Hrvatske.

II.

O budućem razvoju hrvatske planinarske organizacije i planinarstva u Hrvatskoj, u novije vrijeme počelo se značajnije promišljati tek nakon ostvarenja slobodne i neovisne Republike Hrvatske, a razlog tom zastoju nalazio se u činjenici što je taj razvojni put dugo godina bio ograničavan iz istih razloga kao i razvoj nacionalne misli i osjećaja u hrvatskom narodu. Tako se može smatrati da je taj proces tek novijega vremena, odnosno od XVI skupštine PSH-a

Novi Tomislavov dom sagrađen 1934. bio je ponos hrvatskog planinarstva (izgorio 1964.)

održane 13. travnja 1991. kada je promijenjen naziv Planinarski savez Hrvatske u Hrvatski planinarski savez (HPS), s istodobnim vraćanjem hrvatskom planinarskom časopisu prvotnog naziva "Hrvatski planinar" umjesto naziva "Naše planine". Tada je usvojen niz novih naznaka u pravcu istinskog i demokratskog shvaćanja planinarstva kao korisne i općevrijedne športske i kulturne djelatnosti.

Početak Domovinskog rata odgodio je ne samo razmišljanje o razvoju planinarstva u Hrvatskoj, već je "odgodio" i uobičajene planinarske aktivnosti u svim društvima, osim u potvrđivanju istinskog domoljublja, koje su hrvatski planinari primjerno iskazali u svim dijelovima naše domovine. Na to je HPS ponosan, kao i na činjenicu da se velik broj planinara na početku i tijekom domovinskog rata, osobito 1991/92, uključio u otpor prema osvajačima i okupatoru. Opći poziv na očuvanje domovine, njenih rijeka, šuma i planina, naišao je na očekivani odjek među velikim brojem planinara. Tako je HPS kroz njih, a i svoje postupke i utjecaj, dao barem mali ulog u velikim povijesnim zbivanjima tijekom domovinskog rata i stvaranja samostalne i neovisne Republike Hrvatske.

Kada je Glavni odbor HPS-a raspravljajući na sjednici 9. srpnja 1994. o budućim zadacima i ciljevima hrvatskog planinarstva zapravo otvorio javnu raspravu o novom vremenu u plani-

narstvu Hrvatske, te su rasprave i dogovori trajali na različitim razinama sve do Skupštine HPS-a održane 20. svibnja, 1995. na kojoj je u posebnoj točki 14 sudionika raspravljalo o razvoju planinarske organizacije u Hrvatskoj do 2000. godine i programu rada od 1995. do 2000. godine. Sve ove naznake objavljene su u broju 7/8 časopisa "Hrvatski planinar".

Bitne sadržaje i naznake iz svih dotada obavljenih rasprava i iznesenih prijedloga prepuštene su Izvršnom odboru HPS-a da ih operacionalizira.

Gdje je hrvatsko planinarstvo danas?

- Danas je HPS jedini nacionalni športski savez dobrovoljno udruženih planinarskih društava i klubova, županijskih i gradskih saveza, Gorske službe spašavanja i njenih stanica, sa svojstvom pravnih osoba koje se udružuju radi ostvarivanja i unapređivanja zajedničkih ciljeva, interesa i djelatnosti.

HPS je i športska udruga koja je osnivač i punopravni član Hrvatskog olimpijskog odbora, a može se samostalno i dobrovoljno udruživati i u ostale hrvatske ekološke i slične udruge, te europske i svjetske udruge čija je djelatnost povezana s planinarstvom, planinarskim specijalnostima i službama koje se obavljaju u okviru HPS-a.

- Kako članom HPS-a može postati osnovna planinska udruga (planinarsko društvo), te pla-

ninarski savezi osnovnih planinarskih udruga (planinarski savezi županija i gradova), danas u okviru HPS-a ima uredno 160 registriranih planinarskih udruga. U planinarskim društvima djeluje, odnosno upisano je oko 20.000 članova, koji svoju planinarsku pripadnost dokazuju članskom iskaznicom s plaćenom članarinom te različitim programskim aktivnostima.

- HPS i nadalje uspješno na zadovoljstvo svog članstva izdaje stručni časopis "Hrvatski planinar" koji svoju uspješnu djelatnost ostvaruje od 1898. godine.

- Članstvo planinarskih društava te drugih udruga potvrđeno je kao oblik slobodnog udruživanja građana, odnosno ljubitelja planina i planinske prirode, te prirodnih i povijesnih znamenitosti u planinama.

- Danas je HPS član mnogih međunarodnih organizacija u kojima kroz svoja tijela, komisije odbore i pojedince svrsishodno zastupa i predstavlja objektivnu sliku o našoj domovini.

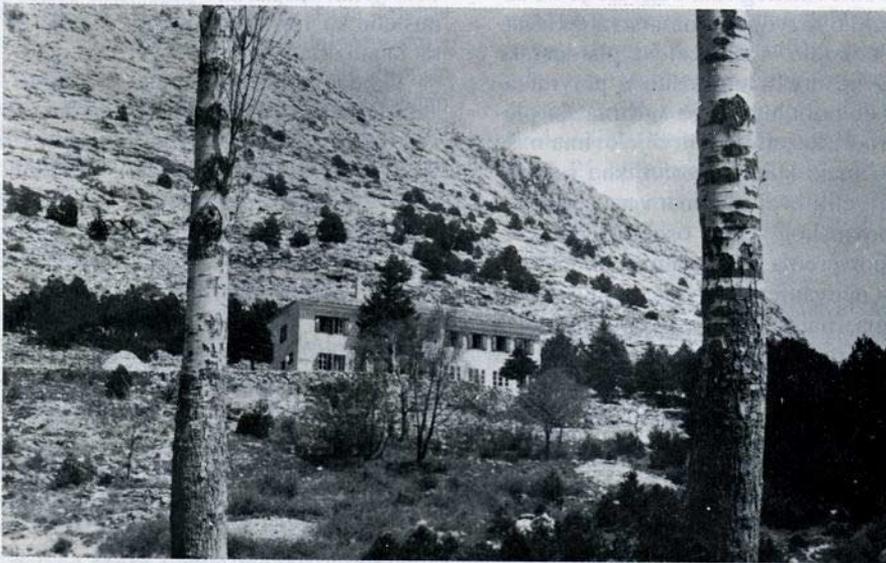
- U današnjem vremenu ostvaruje se zavidna aktivnost kroz sva tijela, stručne službe i djelatnosti HPS-a i planinarskih udruga (planinarske vještine, planinarska rekreacija, podsticanje ljubavi prema čuvanju ljepote planinske prirode, prema čovjeku i domovini, postizanje europskih i svjetskih planinarsko-športskih rezultata, do prinos u promidžbi ljepote Hrvatske, izdavačka djelatnost i drugih svrha i ciljeva, smisla i posto-

janja planinarstva uopće.).

- U uvjetima težih materijalnih, socijalnih i gospodarskih prilika koje su već duže vrijeme u državi, HPS putem svojih članica, Hrvatskog olimpijskog odbora i vlastitih rješenja uspijeva pribavljati financijska sredstva za održavanje planinarskih aktivnosti i objekata koji su u vlasništvu i na upravljanju.

- HPS je unatoč mnogim poteškoćama i sa svega dva zaposlena djelatnika, uspio u navedenom razdoblju od 1991. godine do danas, odgovoriti razrješenju mnogih odnosa u zahtjevu vremena i konstituiranja Republike Hrvatske. To potvrđuje i činjenica da su pravovremeno donijeti usklađen Statut, te drugi normativni akti (pravilnici i odluke), izvršene registracije i redovito, na predviđen način i u predviđeno vrijeme te u demokratskom ozračju, održavane skupštine i sjednice svih tijela Saveza (Skupštine, Glavnog odbora, Izvršnog odbora itd.).

- Na opisan način HPS je uspješno ušao u športsku i kulturnu jezgru hrvatskog športskog života sjedinjujući svoju dugogodišnju povijest i tradiciju s naznakama novog vremena, zadržavajući svoju hrvatsku i europsku (pa i svjetsku) vrijednost u toj plemenitoj i izuzetnoj ljudskoj aktivnosti. Podjedno, u razmatranju pitanja o sadašnjem stupnju planinarstva u Hrvatskoj, radi objektivnosti i mogućeg pronalaženja odgova potrebno je utvrditi i onu drugu stranu toga

Girometin dom na Mosoru 1929. godine - simbol planinarstva u Dalmaciji

Dom na Zavižanu sagrađen na temeljima Krajačeve kuće iz 1927. godine

složenog pitanja, a to je:

- HPS dosada nije do kraja uspio provesti organizacijski oblik usuglašen prema državnom ustrojstvu (županijske udruge i drugo), te pokušao vratiti stari naziv HPD-a ili u odonosu na donošenje ustrojstva napraviti druge načine i stvoriti druge odnose prema udrugama koje se navode u Statutu;

- nije uspio zbog objektivnih ali i subjektivnih razloga ponuditi pozvanim državnim tijelima i organizacijski projekt o planinarstvu kao hrvatskom športsko-socijalnom i kulturnom pokretu od nacionalnog značenja provedenom kroz škole i druge društvene slojeve;

- zbog objektivnih razloga nisu se planinarske udruge i članstvo djelotvornije povezali s tijelima HPS-a te osobito sa stručnim službama i djelatnostima, pa u tom sklopu nije u odgovarajućoj primjeni "Zlatni trokut planinarenja";

- unatoč izuzetnom zalaganju Komisije za zaštitu prirode i mnogih planinarskih djelatnika nije uspio nametnuti ekološki projekt o zaštiti hrvatske priznate baštine, to tim više što se radi o presudnim odlukama o kojima ovisi budućnost hrvatskog prirodnog bogatstva;

- nije razrađen odnos masovnog (izletničkog) planinarstva i ljubitelja prirode i planinarske športske djelatnosti različite razine i vrijednosti, a niti je sustavno promovirano planinarstvo kao dio hrvatske turističke ponude;

- nije okončan posao u svezi sa statusom planinarskih objekata, niti je suglasno ili na drugi način postignut dogovor u svezi s kategorijama planinskih puteva;

- nije cjelovito riješen niz pitanja o kojima ovisi kakvo će biti planinarstvo početkom novog tisućljeća (planinarski i hodočasnički putevi i statusno određivanje planinarskih društava "Sv. Bernard", uloge i odnos vodiča društvenih izleta i viših kategorija vodiča i drugo).

III.

Godine 2000. je pred nama i kuca na naša planinarska vrata, kroz koja bismo s novim idejama i većom poduzetnošću trebali ući u novo stoljeće, bogatije spoznajama, iskustvom, organiziraniji i ekološki dostatno osviješćeni, s racionalnijim pristupom prirodnim resursima (Zlatko Smerke).

Što bi trebalo u budućnosti učiniti u hrvatskom planinarstvu?

- Prvenstveno je potrebno već od iduće Skupštine HPS-a podržati i zadržati sve ono što je s primjesom povijesnog nasljeđa, tradicije i postignutog iskustva utvrđeno kao dobro i korisno za hrvatsko planinarstvo. To će biti, uvjetno, lako prepoznati i konsenzualno programski transparentno primijeniti.

- Potom, iz naznaka što sve u prošlom razdob-

lju nije učinjeno dobro i dovoljno, a služi novom planinarskom vremenu u svrsi i ciljevima, jednostavno je potrebno sustavno utvrđivati i primjenjivati.

- Na neka od tih pitanja o budućnosti hrvatskog planinarstva pokušalo se naći istinske odgovore na održanom planinarskom "Okruglom stolu", u prisutnosti dvadesetak istaknutih planinarskih djelatnika. Iz zaključka toga skupa vidljivo je da su prevladale teme i razmišljanja.

- planinarske organizacije i planinarsko društvo,

- planinarski programski sadržaji i
- hrvatski planinarski pokret.

Na osnovi tih zaključaka i prethodnih naznaka, potrebno je uz uobičajene poslove i djelatnosti HPS usmjeriti na sistematično rješavanje svih navedenih pitanja, s tim da se do nove Skupštine u 2000. godini utvrde sadržaji hrvatske planinarske budućnosti, njihovi nositelji u izradi i način prihvaćanja korisnih rješenja iz prijedloga, te da s nastupom 2001. godine hrvatsko planinarstvo bude usklađeno i primjereno novom vremenu i stvarnim potrebama članstva.

- No, u ovom "pripremnom" vremenu, hrvatsko planinarstvo mora pronaći mnoge sposobne i dobronamjerne pojedince kao nositelje zadataka i sadržaja te osigurati sredstva da se uredno podmire potrebni troškovi koji nastaju u obnašanju određenih djelatnosti i funkcija. Pri tome je potrebno "ured" HPS-a osposobiti za povećanje opsega poslova i proširenje stručne djelatnosti hrvatske planinarske organizacije. Na pragu 21. stoljeća neće biti moguće ovakav opsežan posao provesti amaterskim pristupom i u profesionalni odnos treba primiti barem još jednog djelatnika koji bi zapravo održavao nužan odnos s osnovnim planinarskim udrugama i županijskim savezima.

Također je potreban profesionalni djelatnik na razini ili županijskih saveza ili koordinacijskog tijela više županijskih saveza.

- Čuvajući autonomnost svake planinarske udruge, ipak valja uvesti više nadzora u primjeni Statuta i drugih normativnih akata po uzoru na druge športske udruge i saveze, odnosno izraditi kodificirani planinarski kodeks ponašanja.

- Ostvariti značajniju suradnju sa sličnim udrugama na državnoj i lokalnim razinama, koje svoje djelatnosti ostvaruju sa sličnim ili istim programima ili projektima. Posebno treba razvijati sve moguće oblike s planinarskim udrugama srednje Bosne i Hercegovine i drugim dijelovima BiH u kojima živi hrvatski narod. Iste i slične oblike suradnje potrebno je organizirati i svrsishodno ostvariti u mnogim državama Europe i svijeta gdje živi hrvatsko iseljeništvo, s bitnim utjecajem na ostvarenje državnih vrijednosti kroz ovu športsku djelatnost.

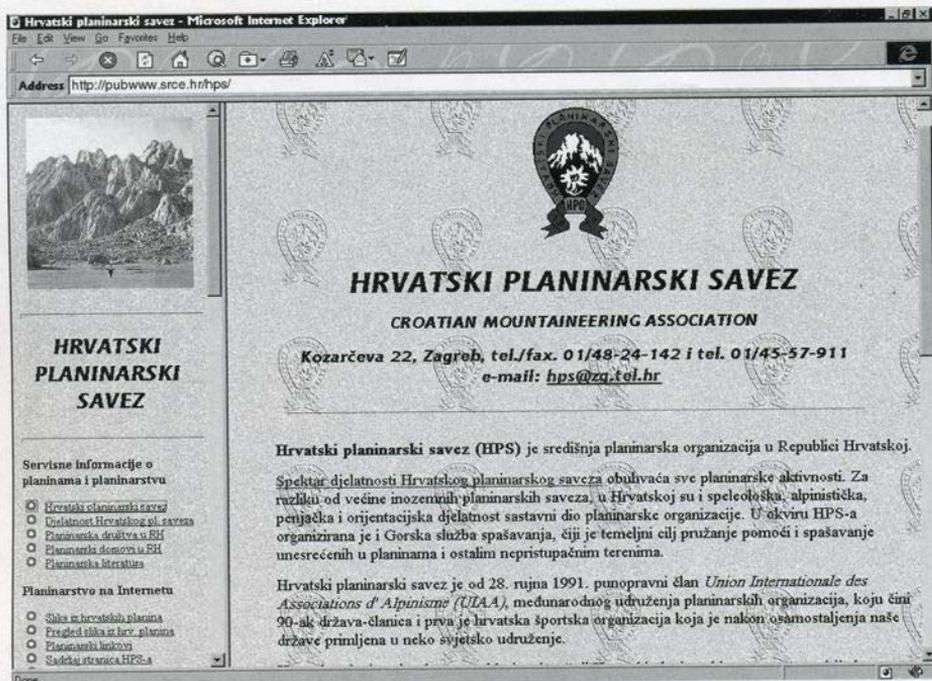
- Uspostaviti novi odnos prema hrvatskim planinama i vrijednosno kategorizirati planinarske puteve, te promidžbeno utvrditi i u funkciju staviti "hrvatsku obilaznicu", a s posebnim odnosom prema Velebitu kao hrvatskoj kulturnoj planini, čiji prirodni status u planinarskom smislu treba odrediti na sličan način kao što su to učinile neke druge europske zemlje (npr. slovačke Tatre).

- Buduće hrvatsko planinarstvo mora u novom vremenu biti poglavito izraženo u jasnoći i konkretnosti njegovih temeljnih misli i vodilja: na sretnom spoju kulturnih tradicija, kulturnih vrednota i stečenih kulturnih pozicija s modernim konceptom planinarstva.

Hrvatsko planinarstvo treba ukazati na suvremenu funkciju planinarstva kao športa, kao svjetskog civiliziranog i kulturološkog pokreta koji može i mora utjecati na opće narodno zdravlje i učvršćenje nacionalnog karaktera, kao učinkovito uspostavljanje boljih međuljudskih odnosa i uspješnog komuniciranja velikog broja stanovništva uključenog u planinarske i druge športske aktivnosti.

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ NA INTERNETU!

Na adresi: <http://pubwww.srce.hr/hps/>

- informacije o domovima, društvima i radu HPS-a
- foto-album slika iz hrvatskih planina
- opisi odabranih izleta u naše planine
- izabrani članci iz »Hrvatskog planinara«
- priručnik »Osnove planinarstva«
- popis planinarskih stranica na Internetu

Dinara

Foto: Dr. Željko Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia